

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2014

Barbora Kuzmická

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Barbora Kuzmická

Snoezelen a jeho využitie v materských školách pre deti
so speciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Olomouc 2014

Vedoucí práce: Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu písala samostatne a uviedla všetky literárne pramene, ktoré som počas vypracovávania použila.

V Kremnici dňa.....

.....

Barbora Kuzmická

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Kuzmická
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Snoezelen a jeho využitie v materských školách pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
Název v angličtině:	Snoezelen and its Use in Nursery Schools for Children with Special Education Needs
Anotace práce:	<p>Táto práca sa zaoberá metódou snoezelen, jej teoretickými základmi, spôsobmi práce v snoezelene a tiež jednotlivými typmi multisenzorických miestností. Ďalej sa venuje základom predškolského vzdelávacieho systému, rámcovému vzdelávaciemu programu pre predškolské vzdelávanie a podporným opatreniam v rámci predškolského špeciálneho školstva. V praktickej časti analyzuje výsledky jednotlivých otázok dotazníkového šetrenia a rozhovorov s pracovníkmi materských škôl pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Juhomoravskom a Olomouckom kraji.</p>

Klíčová slova:	snoezelen, multisenzorická miestnosť, multisenzorická stimulácia, relax, terapia, postihnutie, materská škola, predškolské vzdelávanie, špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
Anotace v angličtině:	This work deals with the snoezelen method, namely, with its theoretical assumptions, with the procedures in snoezelen and with particular types of multisensory rooms. Moreover, it discusses the principles of the preschool education system, the framework for the preschool education and the measures supporting special preschool education. In the practical part it analyzes the results from the questionnaires and interviews with the special needs nursery school teachers from the South Moravian and Olomouc regions.
Klíčová slova v angličtině:	snoezelen, multisensory room, multisensory stimulation, relaxation, therapy, disability, nursery school, preschool education, special education needs
Přílohy vázané v práci:	Príloha č. 1 Sprievodná informácia a dotazník použitý pri prieskume Príloha č. 2 Rozhovor č. 1 a rozhovor č. 2
Rozsah práce:	67 strán + 16 strán príloh
Jazyk práce:	slovenský

Pod'akovanie

Veľmi rada by som chcela poďakovať Mgr. Petre Jurkovičovej Ph.D. za odborné vedenie mojej bakalárskej práce, za trpezlivosť, ochotu a za cenné rady, ktoré mi počas našej spolupráce dávala. Ďalej by som chcela poďakovať rodine a všetkým blízkym osobám, ktoré ma počas písania záverečnej práce podporovali a pomáhali mi. Poďakovanie tiež patrí materským školám a všetkým zamestnancom ochotným spolupracovať pri tvorbe mojej práce.

Obsah

Úvod.....	8
I TEORETICKÁ ČASŤ	9
1 Teoretické východiská snoezelenu.....	9
1.1 Definícia snoezelenu.....	9
1.2 História snoezelenu.....	10
1.3 Ciele snoezelenu	11
1.3.1 Snoezelen ako forma terapie.....	11
1.3.2 Snoezelen ako podporné pedagogické opatrenie.....	13
1.3.3 Snoezelen ako voľnočasová aktivita	13
1.4 Princípy snoezelenu	14
1.5 Základné prístupy	15
1.6 Komu je snoezelen určený?	16
1.7 Vplyv snoezelenu na klienta.....	17
1.8 Neurofyziologické východiská.....	17
1.9 Využívanie miestnosti snoezelen na iné postupy a aktivity	19
2 Charakteristika multisenzorickej miestnosti	20
2.1 Stimulácia jednotlivých zmyslov.....	20
2.2 Základ pre každú multisenzorickú miestnosť	22
2.3 Typy multisenzorických miestností.....	22
3 Predškolské vzdelávanie	26
3.1 Orientácia cieľov výchovy	26
3.2 Zákonné ustanovenia o predškolskom vzdelávaní	27
3.3 Rámcový vzdelávací program pre predškolské vzdelávanie.....	28
3.3.1 Princípy RVP PV.....	28
3.3.2 Vzdelávací obsah RVP PV	29

3.4 Vzdelávanie detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami.....	30
3.5 Podporné opatrenia v predškolskom vzdelávaní	32
II PRAKTICKÁ ČASŤ	34
4 Metodológia prieskumnej časti	34
4.1 Ciele práce a prieskumné predpoklady.....	34
4.2 Metódy prieskumu	35
4.2.1 Metódy analýzy dát	36
4.3 Výber respondentov, charakteristika súboru	36
4.4 Proces tvorby dát	38
5 Analýza a interpretácia dát prieskumu	39
5.1 Analýza dát prieskumu	39
Záver	63
Zoznam zdrojov	64
Zoznam príloh	67

Úvod

V dnešnom svete je veľmi dôležité prežiť niečo krásne, nájsť si čas a priestor na relaxáciu a zabudnutie na problémy každodenného života. Ale nie každý človek má rovnaké možnosti a schopnosti sám si takýto priestor nájsť či vytvoriť. Obzvlášť pre ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím je vytrhnutie z každodenného stereotypu veľmi dôležité. A práve snoezelen im pri tom môže pomôcť.

Snoezelen je terapeutická, ale aj relaxačná miestnosť, ktorá má za úlohu preniesť klientov do sveta krásy, pokoja, relaxácie. Využíva mnohé prostriedky, aby klient vnímal všetkými zmyslami a predsa nebol zahltený. Vytvára ideálny priestor na relax a odpočinok a súčasne poskytuje množstvo podnetov na stimuláciu a vzdelávanie.

Pre tému snoezelen som sa rozhodla preto, že jeho výsledky pri správnej aplikácii môžu byť prekvapivo pozitívne. Zároveň je pre mňa akýmsi čarovným a rozprávkovým svetom, ktorý by mal navštíviť každý človek, no hlavne dieťa, ktoré je zdravotne či sociálne znevýhodnené alebo trpí zdravotným postihnutím. Je to ideálny priestor pre aplikovanie ďalších terapeutických, stimulačných a vzdelávacích metód.

V našej práci chápeme pojem snoezelen s malým „s“ ako názov ktoréhokoľvek snoezelenu, snoezelenu ako metódy a snoezelenu ako miestnosti, ktorú popisujeme. Napriek tomu v práci používame aj pojem Snoezelen s veľkým „S“, ktorým označujeme konkrétny názov Snoezelenu (kapitola 1.2 História snoezelenu) a ako názov Snoezelen konceptu.

V teoretickej časti našej práce rozoberáme podstatu snoezelenu, podmienky a súčasti, ktoré by mal spĺňať a venujeme sa tiež cieľovým skupinám, pre ktoré je snoezelen určený. Ďalej rozoberáme základy predškolského vzdelávacieho systému. V praktickej časti rozoberáme prieskum zameraný na využívanie metódy snoezelen v materských školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Olomouckom a Juhomoravskom kraji, porovnáваме výsledky s odbornou literatúrou a inými výskumami a popisujeme rôzne postupy pri práci so snoezelenom.

I TEORETICKÁ ČASŤ

1 Teoretické východiská snoezelenu

Pojem snoezelen vznikol spojením dvoch holandských slov a to „*snuffelen*“, čo znamená čušať a „*doezelen*“, teda driemať. (www.isna-mse.org)

Predstavuje koncept starostlivosti o klientov s rôznym druhom a stupňom postihnutia a ich kombináciami. (Orieščiková, Hrčová, 2010)

1.1 Definícia snoezelenu

Množstvo autorov definuje snoezelen inak. Napríklad Mertens (2003) chápe pod pojmom snoezelen navodenie pohody a pocitu uspokojenia vo vyhovujúco zariadenom prostredí prostredníctvom multisenzorického podnecovania.

„Multisenzorické prostredie je umelo vytvorené miesto, ktoré v sebe zahŕňa vybavenie na stimuláciu všetkých zmyslov. Je to miesto, ktoré prináša potešenie, pocit uspokojenia a môže byť využité ako forma terapie, edukácie, využitia voľného času a relaxácie. Je navrhnuté na to, aby podporovalo voľbu, komunikáciu a vzťahy prostredníctvom riadenej stimulácie zmyslov. Zbavuje človeka strachu, stresu a bolesti. Je zamerané na maximalizovanie osobného potenciálu. Jednoducho povedané, multisenzorické prostredie navodzuje zmeny v správaní, zvyšuje pozornosť a pocit sebaúcty.“(www.aamse.us in Orieščiková, Hrčová, 2010, str.13)

Švarcová (2006) chápe snoezelen ako možnosť využitia voľného času pre klientov s najťažším stupňom postihnutia. Títo klienti sa tak môžu odpútať od bežného prostredia a spoznať iný, nový priestor, v ktorom získajú nové skúsenosti. Je to možnosť, pri ktorej dosiahnu upokojenie a môžu nájsť samých seba.

Tiež môžeme povedať, že snoezelen je multifunkčná metóda, ktorá sa realizuje v príjemnom a upravenom prostredí. Využívajú sa tu svetelné a zvukové prvky, vône a hudba, pričom jej cieľom je vyvolanie zmyslových pocitov. (www.snoezelen.sk)

Podľa Ponechalovej (2009) je koncepcia Snoezelen založená na celostnom prístupe. Naplňuje potreby prijatia a porozumenia klienta v atmosfére dôvery a uvoľnenosti. Spájajú sa tu prvky terapie s liečebno-pedagogickými a špeciálno-pedagogickými prvkami, ktoré môžeme prispôbovať špecifickému postihnutiu.

1.2 História snoezelenu

V roku 1966 americkí psychológovia informovali o možnostiach podpory vývinu, zlepšenia komunikácie a správania u osôb s mentálnym postihnutím, autizmom a oneskoreným vývinom. Vytvorili miesto, ktoré nazvali „Sensory cafeteria“, v ktorom podnecovali zrakové, sluchové, čuchové, hmatové a kinestetické vnímanie. (Mertens, 2003) V 70. rokoch 20. storočia sa odborníci v Holandsku zaoberali hľadaním možností a aktivít, ktoré by boli primerané schopnostiam a možnostiam klientov s ťažkým mentálnym postihnutím. Postupne sa začali rozvíjať rôzne vyjadrenia snoezelenu a jednotlivé zariadenia si začali zistené informácie a skúsenosti medzi sebou vymieňať. (Verheul, 2003 in Oriechiková, Hřčová, 2010)

Prvý projekt pomenovaný Snoezelen vznikol v roku 1974 v zariadení Haarendael. Hlavným zmyslom novovzniknutých aktivít nebola fyzická námaha, ale naopak relax a možnosť zážitku. Cieľom bolo sprostredkovať klientom pohodu, ktorú nie len pasívne prijímali, ale aktívne sa na nej podieľali. Tento cieľ sa mal dosiahnuť prostredníctvom zmyslových podnetov. Vďaka svetlu, hudbe a vôni sa podarilo vytvoriť magické prostredie, v ktorom boli stimulované všetky zmysly. (Mertens, 2005)

Túto metódu prvýkrát pod pojmom snoezelen predstavili na seminári v roku 1979. Pracovníci z centra De Hartenberg zistili, že na podobnej myšlienke pracovali aj oni, prevzali názov Snoezelen a prvýkrát túto metódu aplikovali pod vedením Jana Hulsegheho a Ada Verheula. Konečnú podobu v akej ho poznáme v dnešnej dobe získal snoezelen od roku 1984. (Verheul, 2005 in Oriechiková, Hřčová, 2010)

Postupne sa začal snoezelen rozmáhať do ďalších západoeurópskych krajín. Stal sa prostriedkom integrácie. V polovici osemdesiatych rokov začali odborníci v Nemecku hľadať nové využitia snoezelenu a zistilo sa, že môže byť omnoho efektívnejší, a tak nadobudol terapeutické využitie. (Schwanecke, 2004)

Ďalej sa preniesol aj do pedagogiky, kde sa dá o snoezelene hovoriť ako o cielenej intervencii. Medzi dieťaťom a pedagógom/sprievodcom sa vytvára vzťah, ktorý má dôležitý psychosociálny význam. (Schwanecke, 2004)

1.3 Ciele snoezelenu

Ciele snoezelenu v rôznych oblastiach sa premietajú do týchto koncepcií:

- *Snoezelen ako forma terapie* - môže sa uskutočňovať v kombinácii s inými terapiami, postupmi a koncepciami. Jedná sa o dôkladne premyslenú, cieleňú intervenciu v rôznych špecifických oblastiach, podľa individuálnych potrieb klienta. Slúži na prekonávanie, poprípade kompenzácia porúch. (Niehoff, 2007 in Oriechiková, Hrchová, 2010)
- *Snoezelen ako podporné pedagogické opatrenie* - zamerané na podporu výchovy a vzdelávania. Pedagóg tu aplikuje jednotlivé ciele výučby. Môže dieťa počas snoezelenu viesť a premyslieť si priebeh snoezelen jednotky. (Mertens, 2003)
- *Snoezelen ako voľnočasová aktivita* - cieľom je relaxácia, uvoľnenie fyzického aj psychického napätia. Klient by mal zažiť niečo pozitívne a nájsť pokoj. Táto koncepcia vychádza z prvotných zámerov snoezelenu. (Niehoff, 2007 in Oriechiková, Hrchová, 2003)

Podľa portálu www.snoezelen.sk sa ciele snoezelenu stanovujú na základe predchádzajúcej diagnostiky a problémov každého individuálneho klienta. Vo všeobecnosti môžeme medzi ciele snoezelenu zaradiť okrem uvoľnenia, pohody a spokojnosti klienta aj zmyslové vnímanie a podporu rozvoja osobnosti klienta. Ďalej prebieha podpora v rôznych oblastiach vývinu, kde patrí vnímanie, emocionalita, kognitívne procesy, motorika a komunikácia. Medzi ďalšie ciele patrí napríklad redukcia stresu či stereotypných tendencií v správaní, zvýšenie spontaneity, motivácie, iniciatívy a zlepšenie vzťahu medzi klientom a terapeutom/rodičom. V pedagogickej praxi môže snoezelen slúžiť ako opatrenie zamerané na podporu výchovno-vzdelávacieho procesu.

1.3.1 Snoezelen ako forma terapie

Pokiaľ považujeme snoezelen za formu terapie, musíme brať do úvahy určité zásady, ktorými sú:

- musí obsahovať dopredu naplánovaný, systematický a jasný cieľ;
- musí byť založená na komplexnej diagnostike klienta;
- priebeh pobytu v miestnosti musí byť sledovaný a priebežne hodnotený;
- musí nasledovať spätná väzba a zistenie efektivity;

- stanovenie cieľu vždy závisí na možnostiach klienta, sprievodcu/terapeuta a prostredia;
- terapia by mala vychádzať z psychoterapie. (Filatova, Janků, 2010)

Ak sa rozhodneme považovať snoezelen za terapiu, je nutné odborné vyškolenie terapeutov, ďalej musí existovať plánovaný a cielený postup založený na komplexnej diagnostike klienta, spätná väzba, evalvácia a efektivita vyplývajúca z terapie. (Filatova, Janků, 2010)

Koncepcia Snoezelen nám tiež umožňuje prelínanie množstva ďalších terapeutických postupov. Podľa Filatovej a Janků (2010) sem môžeme zaradiť:

- *muzikoterapiu* - najčastejšie využívaná terapia v multisenzorických miestnostiach z dôvodu vytvoreného akusticky vyhovujúceho prostredia;
- *dramaterapiu* - snoezelen je vhodné prostredie na riešenie problémov so začlenením, problémov v sociálnych vzťahoch, či resocializáciou u detí aj dospelých, miestnosti sú vytvorené na prispôsobenie podmienok k aktivácii alebo relaxácii, čo je vhodné pre nácvik dramaterapeutických techník;
- *terapiu bábkou* - využíva sa na riešenie závažných a psychiatrických problémov detí, tiež pomáha v kognitívnom rozvoji detí s mentálnym aj zmyslovým postihnutím;
- *biblioterapiu* - prostredie snoezelenu tvorí výborné podmienky pre pasívnu aj aktívnu biblioterapiu, teda pre počúvanie aj predčítanie, využíva sa najmä u klientov staršieho a seniorského veku;
- *aromaterapiu* - je stálou súčasťou multisenzorických miestností, využíva najmä éterické oleje, vonné lampy a tyčinky, je nutné sledovať pôsobenie špecifických vôní na klienta;
- *arteterapiu, ergoterapiu* - pre tvorbu artefaktov a aktívne činnosti tohto druhu musíme mať vytvorené podmienky, preto je vhodné vytvoriť miestnosť špeciálne pre tieto činnosti;
- *animoterapiu* - využívanie tejto terapie v snoezelene pôsobí hlavne na emočnú zložku osobnosti a citové prežívanie, využívanie zvierat sa odporúča predovšetkým u detí a psychiatrických klientov.

V snoezelene tiež môžeme využívať alternatívne terapeutické metódy, ktoré Filatova a Janků (2010) rozdeľujú na podporné, facilitačné a rehabilitačno-masážne. Medzi podporné

patrí Koncept Bazálnej stimulácie, Vogelov koncept Prenatálnych miestností, Psychomotorika a pod. Medzi facilitačné (uľahčujúce) a rehabilitačno-masážne metódy zaraďujeme Bobathovu metódu, Metódu Veronicy Sherborne, loptičkovanie, terapiu objatím, Vojtovu metódu, orofaciálnu stimuláciu a iné.

1.3.2 Snoezelen ako podporné pedagogické opatrenie

Snoezelen ako podpornú edukačnú metódu môžeme chápať ako sprievodnú metódu k výchovno-vzdelávaciemu procesu, ktorá podporuje jeho ciele a úlohy. Pedagóg alebo vychovávateľ s prihliadnutím na špecifiká klienta/žiaka aplikuje nasledovné ciele:

- aktivácia a podpora procesov učenia;
- rozšírenie skúseností a poznatkov o okolitom svete;
- intenzívne prijímanie základných podnetov;
- koncentrácia podnetov v užšom, ohraničenom priestore;
- integrácia do sociálnych štruktúr a pozitívna socializácia;
- budovanie základných vzťahov;
- uvoľnenie, relax. (Orieščiková, Hrčová, 2010)

V rámci tohto smeru môže byť snoezelen využívaný ako prostriedok uvoľnenia, podpora sebarealizácie, zníženie agresívneho a autoagresívneho správania, podpora vnímania, emocionality, spoznávania, komunikácie, motoriky, socializácie a integrácie do sociálnych štruktúr. (Filatova, Janků, 2010)

1.3.3 Snoezelen ako voľnočasová aktivita

Tento smer sa týka predovšetkým osôb s ťažšími stupňami mentálneho postihnutia. Vďaka atmosfére usporiadaného prostredia sa zvyšuje odolnosť klientov voči vonkajším vplyvom, snoezelen tiež spôsobuje pozitívne zmeny v neurovegetatívnom systéme organizmu a komplexne harmonizuje osobnosť človeka. Možnosťou využitia snoezelenu na vyplnenie voľného času ponúkame klientovi nové zážitky, fyzické aj psychické upokojenie, zamestnanie a stimuláciu zmyslov a výber príjemných aktivít. (Opatřilová, 2005)

Najdôležitejšou zásadou pri tomto smere je sloboda voľby, voľnosť a dostatok priestoru v čase. Klienta motivuje samotné prostredie, predmety, materiály, technika a pomôcky. (Opatřilová, 2005)

1.4 Princípy snoezelenu

Základným princípom snoezelenu je, že sa nič nemusí, všetko je dovolené. Klient môže byť sám sebou. Táto zásada súvisí s pôvodným zámerom snoezelenu. Predstavuje slobodu pohybu a správania sa v miestnosti. Klient má slobodu pohybu po miestnosti, všetko môže skúmať a nechať pôsobiť. (Brehmer, 2003)

Tiež musíme klientovi ponechať dostatočné množstvo času a priestoru, podľa jeho individuálnych potrieb, aby si sám zvolil podnety, ktoré mu sú príjemné a chce im venovať pozornosť. (Švarcová, 2006)

Ďalším veľmi dôležitým princípom je podľa Mertensovej (2003) budovanie a rozvíjanie komunikácie a vzťahu k osobe s postihnutím. Tento vzťah musí byť založený na vzájomnej dôvere medzi klientom a osobou, ktorá klienta sprevádza. Potrebné je všimnúť si neverbálne signály. Telesný kontakt je tiež dôležitou formou komunikácie.

Vytvorenie príjemnej atmosféry je ďalším predpokladom úspechu snoezelenu. Musíme sa pozerieť očami klienta, aby sme mohli vytvoriť atmosféru, v ktorej sa bude cítiť dobre. Kľúčovým je vytvorenie miestnosti s príjemným osvetlením, upokojujúcou hudbou v pozadí a eliminovaním rušivých vplyvov. (Hulsegge, Verheul, 1997 in Oriechčíková, Hrčová, 2010)

Klient sa rozhoduje sám. Iniciatíva vychádza z neho a sprievodca sa jeho voľbe prispôsobí. Tempo vnímania a spracovania podnetov je odlišné, preto musíme nechať klientovi dostatok času. (Hulsegge, Verheul, 1997 in Oriechčíková, Hrčová, 2010)

Klient sa musí v miestnosti cítiť bezpečne a príjemne. Sprievodca sa musí prispôbiť klientovi, nesmie zasahovať do prežívania klienta a neupravuje ho podľa vlastných predstáv. (Hulsegge, Verheul, 1997 in Oriechčíková, Hrčová, 2010)

Princípy snoezelenu podľa Ponechalovej (2009):

- špeciálne prostredie ovplyvňované klientom;
- možnosť voľby pre klienta;
- bezpečná a príjemná atmosféra;
- rešpekt, radosť a pohoda;
- dobrovoľnosť a sloboda konať a dosiahnuť výsledky bez nátlaku;
- dôraz na vzťah medzi klientom a terapeutom;
- individuálny prístup v starostlivosti;
- tvorivý terapeutický prístup.

Portál www.snoezelen.sk uvádza tieto princípy snoezelenu:

Individuálny prístup - nemali by sme klientovi vnucovať naše pocity, ale brať do úvahy jeho potreby, individuálne schopnosti a predpoklady. Aby sme vytvorili správnu atmosféru pre daného klienta, musíme sa pozeráť „jeho očami“ a počúvať „jeho ušami“, vcítiť sa doňho. Žiadne podnety ho nesmú vyrušovať ani mu spôsobovať nepríjemné pocity. (www.snoezelen.sk)

Možnosť voľby a výberu - klient by sa mal sám rozhodovať podľa svojich vlastných schopností a potrieb. Sprievodca/terapeut by mal jeho voľbu rešpektovať. Dôležité je tiež rešpektovať tempo klienta, keďže intenzita vnímania a spracovania podnetov je u osôb s postihnutím rozdielna. (www.snoezelen.sk)

Nedirektívny prístup - nič sa nemusí, všetko je dovolené, dobrovoľnosť a sloboda bez nátlaku, ktoré sa vzťahujú hlavne na pohyb a správanie v miestnosti. Klient sa môže ľubovoľne pohybovať a tým nechať na seba pôsobiť podnety. V snoezelene z hľadiska pedagogického pôsobenia môže pedagóg klienta viesť a usmerňovať a dopredu si naplánovať priebeh pobytu v miestnosti. (www.snoezelen.sk)

Správna časová dĺžka - vo všeobecnosti by dĺžka jedného pobytu mala trvať približne 30 - 45 minút, čas ale prispôbujeme individuálnym potrebám a schopnostiam klienta. Klienti profitujú hlavne z pravidelnosti pobytov. Pri skupinových pobytoch môže byť dĺžka pobytu až 60 minút. Dôležité je, aby sa uvoľnená a pokojná atmosféra pozvoľna ukončila. (www.snoezelen.sk)

1.5 Základné prístupy

Podľa portálu www.snoezelen.sk môžeme rozdeliť prístupy v snoezelene na individuálny a skupinový.

Individuálny prístup sa využíva na osobnejšej báze a má výhodu najmä vo vytvorení a budovaní vzájomného vzťahu medzi klientom a sprievodcom. Umožňuje zažiť skúsenosť osobného kontaktu a vzájomnosti obom zainteresovaným stranám a sprostredkúva tiež lepšiu komunikáciu. Sedenia trvajú 15 - 30 minút, nemusia trvať dlho, zároveň ale, pokiaľ to čas a prostredie dovoľuje, sedenia môžu prebiehať bez časového obmedzenia s otvoreným koncom. (www.snoezelen.sk)

Skupinový prístup umožňuje klientom cítiť sa dobre v spoločnosti druhých. Jednotliví klienti majú možnosť zdieľať a rozoberať svoje osobné zážitky. Väčšina osôb začne relaxovať po 10 až 15 minútach, kedy na nich začnú pôsobiť zážitky zo snoezelenu. Skupinové sedenie

by malo trvať 45 až 60 minút, ale odporúča sa nechať otvorený koniec, pokiaľ to možnosti dovoľujú. (www.snoezelen.sk)

1.6 Komu je snoezelen určený?

Klientelu snoezelenu tvoria osoby s určitým zdravotným postihnutím či znevýhodnením, klienti rôznych vekových skupín a rôznych diagnóz. Tak, ako je snoezelen prínosný pri práci so seniormi, tak priaznivo pôsobí aj na deti predškolského veku. V minulosti bol snoezelen určený najmä osobám s mentálnym postihnutím. V súčasnosti sa jeho využitie rozširuje a stále viac sa využíva aj pri ostatných druhoch postihnutia. (Filatova, Janků, 2010)

Podľa Filatovej a Janků (2010) je snoezelen určený najmä pre osoby s týmito diagnózami:

- telesné, mentálne, zmyslové alebo kombinované postihnutie;
- duševné poruchy, psychózy, depresie;
- demencia (rôzne druhy demencií, od útleho veku až po senilné syndrómy);
- neurologické poruchy, Parkinsonov syndróm, skleróza multiplex a i.;
- poruchy správania a emócií u detí a mládeže;
- syndróm ADHD, ADD;
- LMD a špecifické vývinové poruchy učenia;
- diagnózy v geriatrickej problematike.

Podľa Ponechalovej (2009) sa uplatňuje snoezelen u širokej škály detí a dospelých a v rôznych situáciách. Patria sem:

- vývinové poruchy (poruchy učenia, autizmus a pod.);
- mentálne postihnutie;
- telesné postihnutie;
- zmyslové postihnutie;
- viacnásobné postihnutie;
- poruchy správania;
- poúrazové poškodenia mozgu;
- psychické choroby, starecká demencia (Alzheimerova demencia);
- chronická bolesť;
- bežná populácia (odbúravanie stresu, relax a pod.).

1.7 Vplyv snoezelenu na klienta

Snoezelen pôsobí na každého klienta jedinečne. Závisí to od jeho individuálnych vlastností. Vo všeobecnosti je cieľom snoezelenu pôsobiť na zmysly človeka a iné vlastnosti a schopnosti klienta. (Oreščíková, Hrčová, 2010)

Brehmer (in Mertens, 2003) popísal tieto vplyvy snoezelenu:

- lepšia schopnosť uvoľniť sa;
- zníženie agresívneho, autoagresívneho a stereotypného správania;
- nárast vytrvalosti, dlhšie zotrvanie pri aktivite;
- väčšia iniciatíva;
- zvýšenie spontaneity;
- schopnosť nadviazať kontakt.

Gallan (2003) uvádza tieto vplyvy snoezelenu:

- rozvoj zmyslového vnímania;
- rozvoj jemnej a hrubej motoriky;
- komunikácia.

U všetkých klientov je možné pozorovať určité reakcie a snažíme sa prispôbiť ich správaniu, aktuálnemu stavu a prežívaniu. Tento proces rozčleňuje Mertensová (2003) do nasledujúcich kategórií:

- mimika a gestikulácia;
- dýchanie;
- svalový tonus;
- hlas a tón reči;
- držanie tela;
- rytmus a rýchlosť pohybov;
- vonkajšie znaky prežívania a nálada;
- rozmiestnenie a interakcia účastníkov skupinovej stimulácie v miestnosti; atď.

1.8 Neurofyziologické východiská

Človek vníma svet okolo seba prostredníctvom zmyslov. Vnemy, ktoré zmyslami zachytí, sú spracúvané v príslušných centrách mozgovej kôry. Týmto spôsobom človek

spoznáva nové veci, učí sa novým schopnostiam a formuje svoju osobnosť. (Orieščiková, Hrčová, 2010)

U osôb so zdravotným postihnutím je proces vnímania výrazne pozmenený. Konkrétne u osôb s mentálnym postihnutím je celkový proces vnímania v dôsledku poškodenia centrálného nervového systému spomalený či obmedzený v závislosti od stupňa mentálnej retardácie. Klient s týmto druhom postihnutia nie je schopný zachytiť a spracovať podnety v takej kvantite a kvalite, ako intaktný človek. To následne ovplyvňuje aj myslenie, utváranie predstáv, skúseností, možnosti poznania a celú osobnosť človeka s mentálnym postihnutím. (Orieščiková, Hrčová, 2010)

Pokiaľ chceme správne využívať snoezelen a uplatňovať jeho prostriedky pri práci s klientom, musíme poznať zákonitosti vnímania a tiež osobitosti vnímania osôb so zdravotným postihnutím. (Orieščiková, Hrčová, 2010)

Na procese vnímania sa podľa Mertensovej (2003) podieľajú tri hlavné systémy:

1. receptory,
2. dostredivé dráhy,
3. centrum v mozgovej kôre.

Človek má tri zmysly, na ktoré podnety nepôsobia priamo. Sú to zrak, sluch a čuch a označujeme ich ako diaľkové zmysly. Podnety, ktoré pôsobia bezprostredne na ľudské telo, sa nazývajú blízke zmysly. Máme ich osem a sú to:

- chuť,
  - proprioreceptory,
  - polohovo-rovnovážny orgán,
  - skupina kožných receptorov, ktoré reagujú na dotyk, tlak, teplo, chlad a bolesť.
- (Gschwend, 2003 in Orieščiková, Hrčová, 2010)

Na začiatku vnímania stojí nervový vzruch, ktorý môžeme popísať ako fyzikálno-chemickú zmenu prenášanú nervovým vláknom. Od vzruchu je potrebné odlíšiť podnet, ktorým je energia vyvolávajúca vzruch. Pôsobenie podnetu sa nazýva stimulácia (dráždenie). Každá informácia musí byť najprv premenená na nervový vzruch, premieňa sa naň v receptoroch. Následne dochádza k prenosu vzruchu z jedného neurónu na druhý, ktorý sa uskutočňuje v synapsiách. Každý prenos informácie, teda vzruchu, musí mať svoju vstupnú časť, ktorou je práve receptor. Receptory sú špecifikované pre príjem určitého podnetu. Informáciu iba neprijímajú, ale ďalej ju spracúvajú. Následne sa informácia vedie cez axóny

neurónov a prenáša synapsiami do príslušného centra v mozgu alebo ďalej k výkonnému orgánu - efektoru. (Ambler, 2006)

Po prijatí informácie do mozgu neuróny - detektory analyzujú informáciu privedenú dostredivými dráhami. Potom receptory - kombinátory rozložené informácie rozpoznávajú, skladajú a kombinujú. (Mertens, 2003)

1.9 Využívanie miestnosti snoezelen na iné postupy a aktivity

Ako už bolo spomenuté v kapitole 1.3.1 Snoezelen ako terapia, metóda snoezelen sa môže prelínať s rôznymi inými prístupmi. Podstata snoezelen jednotky sa ale zachováva a je akoby doplnená inými metódami. Snoezelen miestnosť však môžeme využívať aj ako prostredie vhodné pre iné aktivity, prístupy a terapeutické metódy, kedy priamo nepracujeme so snoezelen jednotkou, využívame len podmienky miestnosti. (Ponechalová, 2009)

Podľa Ponechalovej (2009) sem môžeme zaradiť napríklad bazálnu stimuláciu, kde celé vybavenie miestnosti pôsobí na klienta motivujúco a pomáha stimulovať jednotlivé zmysly. Ďalej môže slúžiť ako prostredie pre relaxáciu, čo vychádza z pôvodných zámerov Snoezelen konceptu, ale môžeme využívať tiež rôzne relaxačné techniky. (Ponechalová, 2009)

Potom to môže byť využitie prostredia na terapeutické intervencie, napríklad psychomotorickú terapiu, mototerapiu, ergoterapiu, muzikoterapiu, dramaterapiu, terapiu hrou, biblioterapiu či arteterapiu. Využíva sa tiež ako prostredie pre fyzioterapiu a animoterapiu, na Montessori pedagogiku, na tréning pamäti a vnímania klientov, na diagnostické účely a pozorovanie. (Ponechalová, 2009)

„Snoezelen poskytuje ideálne prostredie pre viaceré podporné a terapeutické aktivity. Príjemná atmosféra prispieva k vytvoreniu osobného vzťahu a skôr dochádza k možnosti komunikácie a interakcie. Snoezelen priestor preto možno využiť na veľké množstvo aktivít, ako napríklad spoznať svoje telo, dotýkať sa a byť dotýkaný, použiť rôzne materiály ako zdroj hmatovej a sluchovej skúsenosti, svetelné a zvukové meditácie, rôzne tematické príbehy ako sú život v mori, život v Afrike, plavba na lodi a podobne.“ (Ponechalová, 2009, str. 17)

Využitie miestnosti závisí aj od toho, kto návštevu v miestnosti vedie. Ak je to sprievodca, tak skôr ponúkne jednotlivé podnety a motivuje klienta. Ak je to terapeut, je potrebné vopred naformulovať cieľ na základe informácií o klientovi z predchádzajúcej, pokiaľ je to možné, komplexnej diagnostiky. (Ponechalová, 2009)

2 Charakteristika multisenzorickej miestnosti

Niektorí autori rozlišujú medzi multisenzorickou miestnosťou a Snoezelenom podľa Snoezelen konceptu. Multisenzorické prostredie je podľa Filatovej a Janků (2010) každé prostredie, ktoré stimuluje viacero zmyslov zároveň. Snoezelen miestnosť je práve miestnosť, ako ju prezentujú holandskí zakladatelia a tiež ISNA (International Snoezelen Association). Iní autori stotožňujú snoezelen a iné multisenzorické miestnosti.

Multisenzorické miestnosti sa od ostatných líšia najmä svojim zariadením, ktoré je jedinečné svojím zostavením a pôsobením na klienta. Hlavným zmyslom takejto miestnosti je stimulácia zmyslov a utváranie zážitkov a tomuto cieľu je podriadené celé vybavenie miestnosti. Podnety, ktoré na klientov v multisenzorickej miestnosti pôsobia, môžeme rozdeliť na:

- taktilné a vestibulárne,
- čuchové a chuťové,
- sluchové,
- zrakové. (Orieščiková, Hrčová, 2010)

V užšom zmysle slova chápeme v snoezelene technické, učebné pomôcky a prístroje ako možnosti rozvoja predstavivosti, uľahčenia vnímania a osvojovania informácií a tiež sprostredkovania skúsenosti tam, kde nie je možný priamy kontakt s vonkajším svetom. Snoezelen je charakteristický využívaním množstva odlišných pomôcok a techník. Cieľom týchto rôznorodých pomôcok v multisenzorických miestnostiach je podľa Krona (2000, in Janků, 2010):

- sprostredkovanie určitých obsahov a cieľov;
- aktivizácia jednotlivých príjemcov;
- realizácia metodických predstáv terapeuta;
- praktické prevedenie cieľa;
- zlepšenie určitých rámcových a inštitučných podmienok.

2.1 Stimulácia jednotlivých zmyslov

Ponechalová (2009) popisuje stimuláciu jednotlivých zmyslov nasledovne:

- *Zrak* - tento zmysel býva v snoezelen miestnosti stimulovaný najčastejšie. Na podporu vnímania svetla, sledovania pohyblivých obrázkov či fixáciu zraku

slúžia vodné bublinkové valce, optické vlákna, projektory s obrázkami rôznej tematiky, ovládacie panely so svetelnými efektmi, plazmové valce a gule reagujúce na dotyk. Na človeka tiež určitým spôsobom pôsobia farby, preto musíme dobre zvoliť, aké farby zvolíme pri návšteve miestnosti v závislosti na potrebách a vlastnostiach klienta.

- *Sluch* - stimuluje sa najmä prostredníctvom hudby, hudobných nástrojov, najmä perkusívnych, či spievania. Využíva sa napríklad klasická, relaxačná hudba, zvuky prírody, detská hudba, audiorozprávky a rytmická hudba.
- *Čuch* - multisenzorická miestnosť je ideálnym prostredím pre zážitok z vôní a aromaterapiu. Využívajú sa najmä vonné oleje a vône z aromadifuzéra. Tiež sú využiteľné reálne objekty (pomaranč, jablko, kvety, škorica, vanilka a pod.).
- *Chut'* - je úzko prepojená s čuchom. Na stimuláciu chuti neexistuje žiadne špeciálne vybavenie, takže je možné po navodení stavu relaxácie podávať ochutnávať rôzne potraviny a nápoje, poprípade využiť tzv. vrecúška na cucanie.
- *Hmat* - multisenzorická miestnosť poskytuje veľké množstvo hmatových skúseností, a to najmä rôznorodosťou štruktúr a kvalitami materiálov, podložiek, vankúšov, vakov, tiež masážnymi vibračnými prístrojmi či hmatovými stenami. Tiež sú veľmi účinné bežne dostupné pomôcky ako špongie, kefkы, masážne loptičky, modelovacie hmoty, pierka, prírodné materiály, hmatové vrecúška a pod.
- *Vestibulárny a propioceptívny systém* - snoezelen sa vo veľkej miere zameriava na stimuláciu vestibulárneho a propioceptívneho systému, na čo slúži najmä vodná posteľ a tiež rovnovážne podložky, guľôčkový bazén, hojdacie kreslá, hojdačky, fitlopty, polohovacie vaky či trampolína.

Samotná miestnosť musí byť prispôsobená pre určitý okruh klientov s podobnými vlastnosťami, charakteristikami či rysmi. Zodpovedajúce údaje o skupine klientov by sa mali týkať veku a priemerného počtu osôb, ich mobility či obmedzenia, potrieb, predstáv personálu, terapeutov a všetkých, ktorí sa budú podieľať na práci, a podmienok samotnej miestnosti. (Janků, 2010)

2.2 Základ pre každú multisenzorickú miestnosť

Každá multisenzorická miestnosť by mala podľa Filatovej a Janků (2010) spĺňať niekoľko nasledovných základných požiadaviek:

- 1) Koncentrácia obrovského množstva vnemov na úzkom priestore. Kvalita a kvantita zmyslových vnemov by mala byť zakaždým iná.
- 2) Základnou myšlienkou konceptu Snoezelen je zážitok, a teda miestnosť by mala byť pre klienta magická, unášajúca, ohromujúca, fascinujúca, tajomná či šokujúca.
- 3) Snoezelen na základe zážitku vyvoláva určitú skúsenosť, ktorú sa klient postupne učí.
- 4) Každý pobyt v snoezelene musí mať individuálny cieľ, ktorý reflektuje potreby a prania klienta.
- 5) Základom je „nič sa nemusí, všetko je dovolené“.
- 6) Cieľom pobytu by mala byť vždy pozitívna spätná väzba.

2.3 Typy multisenzorických miestností

Existuje viacero druhov multisenzorických miestností. Podľa Ponechalovej (2009) patria medzi najznámejšie biela, tmavá a hravá miestnosť. Oriechčíková a Hrčová (2010) popisujú bielu, tmavú a soft play. Schwanecke (2004) definuje snovú miestnosť. Filatova a Janků (2010) uvádzajú okrem bielej, sivej, tmavej izby tiež zvukovú miestnosť, interaktívnu miestnosť, vodné prostredie, virtuálne prostredie, prenosné prostredie, inkluzívne prostredie, premenlivú izbu, sociálne prostredie a tzv. „hybrid multizmyslovej miestnosti“.

Biela miestnosť, tiež nazývaná svetlá, sa svojím charakterom najviac približuje miestnostiam Snoezelen konceptu. Využíva sa najmä u klientov s ťažšími stupňami mentálneho postihnutia a s kombinovaným postihnutím. Pôvodným cieľom tejto miestnosti je relaxácia. Medzi základné vybavenie patria biele steny, strop aj podlaha, vodná posteľ, plocha na premietanie obrazcov, svetelné bublinkové valce, svetelné optické vlákna, zvukový systém, vankúše, deky, vaky. Je pokladaná za neutrálnu miestnosť a môže sa obmieňať. (Filatova, Janků, 2010)

Oriechčíková, Hrčová (2010) popisujú okrem vyššie uvedeného vybavenia mäkký obklad na stenách, zatemnenie okien, keďže to bielej miestnosti nemá prúdiť denné svetlo, bodové osvetlenie či reflektory rôznej farby. Ponechalová (2009) ďalej pridáva zrkadlovú guľu, vibro-akustický vak, aromadifúzer s vonnými olejmi, bublinkostroj a hviezdne nebo.

Tmavá miestnosť bola pôvodne navrhnutá pre prácu s klientmi so zrakovým postihnutím. Vybavenie miestnosti slúži na vizuálnu stimuláciu. Prevažujú rôzne optické efekty a svetelné objekty rôznych farieb a intenzity. Steny, podlaha aj strop miestnosti sú tmavé, čím je vytváraný vysoký kontrast medzi zdrojom svetla či osvetleným predmetom a jeho pozadím. Používajú sa tu tiež rôzne svetelné panely a fosforeskujúce predmety vystavené ultrafialovému žiareniu. Miestnosť je vhodná na motiváciu detí, ktoré sú pasívne. (Orieščiková, Hrčová, 2010)

Do tmavej miestnosti tiež môžeme zaradiť svetelné bublinkové valce, rôzne zvukové panely (piano matrac), projektory, zrkadlovú guľu, soundbeam (neviditeľný lúč, ktorý po prenutí vyvolá zvuky), či dotykovú stenu s rôznymi štruktúrami a materiálmi. (Ponechalová, 2009)

„Pre dieťa s postihnutím môže tmavá izba pôsobiť na prvý pohľad hrozivo a dezorientovane, preto musí byť pozornosť venovaná úvodnej návšteve a adaptácii na prostredie.“ (Ponechalová, 2009, str. 11)

Sivá miestnosť má svojim vybavením za úlohu redukovať podnety. Obsahuje závesy aj koberce sivej farby, je zvukotesná a vybudovaná pre minimalizáciu rušivých vplyvov a podnetov. Je využívaná najmä u detí s poruchami pozornosti a sústredenia. V týchto miestnostiach môžeme vidieť tzv. vesty so „závažiami“, aby si deti uvedomovali svoje telo. (Filatova, Janků, 2010)

Soft play / hravá miestnosť je celá vyložená mäkkým materiálom a ponúka bezpečné miesto na hranie. Využíva sa prevažne u detí s autizmom, hyperaktivitou, ale aj u dospelých s telesným a kombinovaným postihnutím. Môžeme tu nájsť guľôčkový bazén, pestrofarebné mäkké matrace na podlahe aj stenách, priestor na lezenie, schody, priestor na skákanie (trampolína), rôzne bloky a kocky na stavanie útvarov či bunkrov, hojdačky, šmýkačky, nerozbitné zrkadlá, polohovacie vaky a iné pomôcky na polohovanie. (Ponechalová, 2009) Soft play miestnosť je akási telocvičňa pre osoby s najťažšími druhmi postihnutia. (Verheul, 2004)

Snová miestnosť sa využíva hlavne pri práci s klientmi seniorského veku, ale svoje uplatnenie našla aj u klientov s mentálnym či kombinovaným postihnutím. Je kombináciou iných druhov multisenzorických miestností, ale na rozdiel od ostatných sa v nej pracuje s denným svetlom. Typické vybavenie tvoria napríklad živé rastliny, svetelné bublinkové valce, lávové lampy, hojdačky, sedacie vaky a pod. Ďalším dôležitým doplnkom sú obrazy či nástenné premietanie rôznych motívov (les, more, lúka atď.). Klientovi sa urobí pohodlné miesto na sedenie, navodí sa príjemná atmosféra dotvorená vhodnou hudbou, prípadne sa

zvolí určitá téma sedenia (les, more, lúka atď.) a klient sa môže odovzdať relaxácii. (Schwanecke, 2004)

Zvuková miestnosť je zvukotesná, strop, steny aj podlahu má obloženú drevom. Poskytuje široké možnosti zvukovej stimulácie. Cieľom je minimalizácia šumov, zvýraznenie jednotlivých zvukov a zvuková diferenciácia. Cieľovou skupinou sú klienti so sluchovým postihnutím. (Filatova, Janků, 2010)

Interaktívna miestnosť využíva rôzne spínače s hlasovým, zvukovým či pohybovým výstupom, ktoré umožňujú deťom spoznávať okolie na základe okamžitého efektu. V miestnosti sa nachádzajú tiež dotykové tabule rôznych veľkostí. (Filatova, Janků, 2010)

Vodné prostredie zahŕňa bazén s vodou, ktorý môžeme doplniť o sprchy, vodopády či farebné svetlá vo vode, zvuk, hudbu a pod. Slúži najmä na proprioceptívnu stimuláciu (statickú aj dynamickú), uvedomenie si vlastného tela a na rozvoj pohybu. (Filatova, Janků, 2010)

Virtuálne prostredie je dosiahnuté pomocou počítača. Dieťa si nasadí okuliare a rukavice a dostáva sa do virtuálneho sveta plného trojrozmerných efektov. Využíva sa veľmi málo. (Filatova, Janků, 2010)

Prenosné prostredie predstavuje malé, skladacie a prenosné zariadenie s rozmermi maximálne 2m². Zariadenie s rôznymi pomôckami sa postaví nad ležiaceho klienta. Využíva sa práve u klientov, ktorí sú dlhodobo pripútaní na lôžko v stereotypnom prostredí. (Filatova, Janků, 2010)

Inkluzívne prostredie je bežné prostredie ako záhrada, terasa či ihrisko, ktoré doplníme a zmeníme vybranými pomôckami. Výsledkom je vytvorenie priestoru, kde môžu spolu tráviť čas deti intaktné a deti s postihnutím. Toto prostredie doplníme rôznymi hračkami a predmetmi, ktoré však musia spĺňať bezpečnostné zásady (ostroť hrán, nezávadnosť materiálov a pod.). Samozrejmosťou by mala byť bezbariérovosť prostredia a farebnosť pomôcok, tiež zvukové predmety, v závislosti na druhu postihnutia klientely. (Filatova, Janků, 2010)

Premenlivá izba predstavuje prostredie, ktoré je možné rôzne meniť a prispôbovať. Keďže sa pre mnohých klientov stáva statický snoezelen nudný, dokonale ho poznajú, a preto prestávajú pracovať, je vhodná práve premenlivá miestnosť, kde môžeme klienta stále stimulovať novými podnetmi a zmenami v prostredí. Túto miestnosť je možné prispôbovať napríklad aktuálnym udalosťami, slávnosťami či projektom (Vianoce, ročné obdobia, detská besiedka a pod.). (Filatova, Janků, 2010)

Sociálne prostredie slúži hlavne na špeciálne príležitosti, kooperáciu a nadväzovanie sociálnych vzťahov a tiež k ventilácii emócií. Táto miestnosť nie je určená len klientom a rodičom detí, ale tiež personálu, terapeutom či sestrám ako prostredie na uvoľnenie, relaxáciu, miestnosť na porady, rozhovory, supervízie a pod. (Filatova, Janků, 2010)

Hybrid multizmyslovej miestnosti obsahuje v jednej miestnosti niekoľko odlišných prostredí. Jednotlivé prostredia sa skĺbia hlavne na základe individuálnych potrieb klientov. Je vytvorená tak, aby sa multisenzorické miestnosti nestali stereotypné. (Filatova, Janků, 2010)

3 Predškolské vzdelávanie

Vznik predškolských výchovných inštitúcií, v ktorých sa malé deti sústreďujú vo vyhradenom priestore a čase, prináša premenu hodnoty detstva a spôsobov predškolskej výchovy. Spontánne hry a nezáväznú činnosť typickú pre detský vek sú nútené uvoľniť priestor pre cieľové činnosti a aktivity, s ktorými je spojená potreba usporadúvať, organizovať a usmerňovať. Prirodzená dôvera malých detí voči autorite je základom pre ovplyvňovanie skupiny detí, pre vonkajšiu reguláciu, vedenie a do istej miery aj ovládanie detí. Prostredníctvom predškolskej výchovnej inštitúcie je možné prípravu dieťaťa na život usmerňovať, urýchľovať cestu k dospelosti a rozširovať poznatky. (Opraviľová, 2001)

3.1 Orientácia cieľov výchovy

Cieľom inštitucionálnej výchovy v materských školách sa stalo utváranie dieťaťa ako objektu podľa dopredu stanoveného vzoru. Materské školy sa stali miestom účelnej adaptácie, usporiadané podľa cieľov z vôle dospelých. Tieto ciele môžeme podľa zamerania rozdeliť na sociometrické, pedocentrické alebo konvergentné. (Opraviľová, 2001)

Sociometrické zameranie uprednostňuje záujem spoločnosti a potreby inštitúcie. Deti sú vychovávané s dôrazom na to, čo spoločnosť považuje v jeho adaptácii a socializácii za potrebné. Výchova podľa sociometrického zamerania predstavuje akési normy, ktorými sa výchovné inštitúcie riadia. Jedným zo znakov tohto zamerania je príprava na školu počas predškolskej výchovy. Hlavným cieľom tohto zamerania je, aby dieťa bolo schopné dodržiavať určité pravidlá, denný režim, či program. Tento prístup je premyslený, nadväzný a prakticky užitočný, ale napriek tomu v ňom prevažuje istá necitlivosť k dieťaťu a jeho potrebám. (Opraviľová, 2001)

Pedocentrické zameranie výchovy zabezpečuje podmienky pre to, aby vývinové etapy prebiehali bezkonfliktne, dôraz je kladený na prirodzenosť, spontaneitu a relatívnu voľnosť v obsahu aj metódach výchovného pôsobenia. (Opraviľová, 2001)

Konvergentná orientácia výchovy je založená na osobnostnej orientácii. Výchovné a vzdelávacie pôsobenie využíva demokraticky spolupracujúce a sociálno-komunikatívne stratégie. Základom je dôvera k otvoreným možnostiam a schopnosť vnútorného posilňovania vývinových predpokladov samotným jedincom. Predpokladom je individuálny prístup ku každej osobe. (Opraviľová, 2001)

Podľa RVP PV (2004) sú ciele predškolského vzdelávania rozdelené do týchto kategórií:

- rámcové ciele - vyjadrujú univerzálne zámery predškolského vzdelávania;
- kľúčové kompetencie - výstupy, resp. všeobecné spôsobilosti, dosiahnuteľné v predškolskom vzdelávaní;
- čiastkové ciele - vyjadrujú konkrétne zámery prislúchajúce k danej vzdelávacej oblasti;
- čiastkové výstupy - čiastkové poznatky, schopnosti, postoje a hodnoty, ktoré čiastkovým cieľom zodpovedajú.

3.2 Zákonné ustanovenia o predškolskom vzdelávaní

Predškolské vzdelávanie upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o predškolskom, základnom, strednom, vyššom odbornom a inom vzdelávaní (školský zákon). § 16 sa zaoberá vzdelávaním detí, žiakov a študentov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Podľa tohto paragrafu sem patria deti, žiaci a študenti so zdravotným postihnutím, zdravotným znevýhodnením a sociálnym znevýhodnením.

Zdravotným postihnutím rozumieme mentálne, telesné, zrakové alebo sluchové postihnutie, poruchy reči, súbežné postihnutie viacerými poruchami, autizmus a vývinové poruchy učenia a správania. Zdravotným znevýhodnením rozumieme zdravotné oslabenie, dlhodobú chorobu alebo ľahšie zdravotné poruchy vedúce k poruchám učenia a správania, ktoré vyžadujú zohľadnenie pri vzdelávaní. Sociálne znevýhodnenie predstavuje rodinné prostredie s nízkym sociokultúrnym postavením, ohrozenie sociálno-patologickými vplyvmi, nariadenú ústavnú výchovu alebo uloženú ochrannú výchovu, alebo postavenie azylanta alebo účastníka konania o udelenie azylu na území Českej republiky. (Zákon č. 561/2004 Sb.)

Školský zákon je ďalej upravovaný vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdelávaní detí, žiakov a študentov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a detí, žiakov a študentov mimořádně nadaných. § 5 tejto vyhlášky upravuje typy špeciálnych škôl, do ktorých okrem základných, stredných, vyšších odborných a iných škôl patria materská škola pre zrakovo postihnutých, materská škola pre sluchovo postihnutých, materská škola pre hluchoslepých, materská škola pre telesne postihnutých, materská škola logopedická, materská škola špeciálna a materská škola pri zdravotníckom zariadení. (Vyhláška č. 73/2005 Sb.)

§ 8 vyhlášky č. 73/2005 Sb. tiež upravuje organizáciu špeciálneho vzdelávania, podľa ktorého forma a obsah špeciálneho vzdelávania žiaka a miera podporných opatrení sa stanoví

podľa rozsahu špeciálnych vzdelávacích potrieb žiaka. Špeciálne vzdelávanie a podporné opatrenia zabezpečuje škola v spolupráci so školským poradenským zariadením. V triede materskej školy zriadenej pre deti so zdravotným postihnutím je rozsah výučby predmetov špeciálno-pedagogickej starostlivosti najviac 3 hodiny denne. (Vyhláška č. 73/2005 Sb.)

3.3 Rámcový vzdelávací program pre predškolské vzdelávanie

Do vzdelávacej sústavy bol zavedený nový systém kurikulárnych dokumentov pre vzdelávanie žiakov od 3 do 9 rokov. Kurikulárne dokumenty sú vytvárané na dvoch úrovniach - na štátnej a na školskej. Štátnu úroveň v systéme kurikulárnych dokumentov predstavujú Národný program vzdelávania (NPV) a Rámcové vzdelávacie programy (RVP). RVP vymedzujú záväzné rámce vzdelávania pre jednotlivé etapy, teda pre predškolské, základné a stredné vzdelávanie. Na základe RVP si ďalej každá škola vytvára svoj vlastný školský vzdelávací program. Rámcové aj školské vzdelávacie programy sú verejné a prístupné pre pedagogickú i nepedagogickú verejnosť. (RVP PV, 2004)

Rámcový vzdelávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymedzuje hlavné požiadavky, podmienky a pravidlá pre inštitucionálne vzdelávanie detí predškolského veku. Sú záväzné pre predškolské vzdelávanie v materských školách, v materských školách s programom upraveným podľa špeciálnych potrieb detí a v prípravných ročníkoch základných škôl. Stanovuje vzdelanostný základ, na ktorý môže nadväzovať základné vzdelávanie a predstavuje zásadné východisko pre tvorbu školských vzdelávacích programov. (RVP PV, 2004)

RVP PV určuje spoločný rámec, je otvorený pre školu, učiteľov aj pre deti a vytvára podmienky, aby každá škola mohla vytvárať a realizovať svoj vlastný školský vzdelávací program. S platnosťou zákona č. 561/2004 Sb. sa RVP PV stáva dokumentom smerodajným pre nositeľov predškolského vzdelávania a tiež pre zriaďovateľov vzdelávacích inštitúcií a ich odborných a sociálnych partnerov. (RVP PV, 2004)

3.3.1 Princípy RVP PV

RVP PV musí spĺňať nasledovné princípy:

- akceptácia prirodzeného vývinového špecifika detí predškolského veku a jeho následné premietanie do obsahu, foriem a metód vzdelávania;

- rozvoj a vzdelávanie každého jednotlivého dieťaťa v rozsahu jeho individuálnych možností a potrieb;
- zameranie na vytváranie základov kľúčových kompetencií dosiahnuteľný v etape predškolského vzdelávania;
- definícia kvality predškolského vzdelávania z hľadiska cieľov vzdelávania, podmienok, obsahu a výsledkov, ktoré má prinášať;
- zaistenie zrovnateľnej pedagogickej činnosti vzdelávacích programov vytváraných a poskytovaných jednotlivými materskými školami;
- vytvorenie priestoru pre rozvoj rôznych programov a kompetencií i pre individuálnu profiláciu každej materskej školy;
- umožnenie materským školám využívať rôzne formy a metódy vzdelávania a prispôsobovanie vzdelávania konkrétnym regionálnym a miestnym podmienkam, možnostiam a potrebám;
- poskytovanie rámcových kritérií využitelných pre vonkajšiu aj vnútornú evalvaciu materskej školy i poskytovaného vzdelávania. (RVP PV, 2004)

3.3.2 Vzdelávací obsah RVP PV

Obsah predškolského vzdelávania v RVP PV je vymedzený tak, aby slúžil k naplnovaniu vzdelávacích zámerov a dosahovaniu vzdelávacích cieľov. Je formulovaný v podobe učiva a očakávaných výstupov, ale iba rámcovo, všeobecne. Vzdelávací obsah je stanovený pre celú vekovú skupinu spoločne, teda pre deti vo veku od 3 do 6 (7) rokov. Je formulovaný tak, aby zodpovedal špecifikám predškolského vzdelávania, jeho integrovanej podobe a činnostnej povahe, z čoho vyplýva, že:

- vzdelávací obsah predstavuje vnútorne prepojený celok, ktorého členenie do oblastí je potrebné vnímať iba ako pomocné;
- „učivo“ je vyjadrené v podobne praktických alebo intelektových činností, poprípade v podobe príležitostí;
- pojem „učivo“ je nahradený pojmom „vzdelávacia ponuka“;
- očakávané výstupy majú tiež činnostnú povahu. (RVP PV, 2004)

Vzdelávací obsah je v RVP PV usporiadaný do piatich vzdelávacích oblastí, ktorými sú biologické, psychologické, interpersonálne, sociálno-kultúrne a environmentálne. Tieto oblasti sú nazvané:

- 1) Dieťa a jeho telo;
- 2) Dieťa a jeho psychika;
- 3) Dieťa a ten druhý;
- 4) Dieťa a spoločnosť;
- 5) Dieťa a svet. (RVP PV, 2004)

3.4 Vzdelávanie detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami

RVP PV vychádza z rešpektovania individuálnych potrieb a možností dieťaťa. Rámcové ciele a zámery predškolského vzdelávania sú pre vzdelávanie všetkých detí spoločné. Pri vzdelávaní detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami je potrebné napĺňovanie cieľov a zámerov prispôbovať, aby maximálne vyhovovalo potrebám a možnostiam detí. Snahou pedagógov by malo byť vytvorenie optimálnych podmienok pre rozvoj osobnosti každého dieťaťa. Okrem základných podmienok platných pri vzdelávaní intaktnej populácie, musí vzdelávanie detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami spĺňať aj ďalšie podmienky, ktoré sú stanovené v zákone č. 561/2004 Sb. a vo vyhláske č. 73/2005 Sb. (RVP PV, 2004)

Aby boli podmienky pre vzdelávanie detí s rôznym druhom a stupňom postihnutia naplno vyhovujúce, musia podľa RVP PV (2004) spĺňať:

1) u detí s telesným postihnutím

- zaistenie osvojenia špecifických schopností v rozsahu individuálnych možností dieťaťa,
- zabezpečenie možnosti pohybu dieťaťa v priestoroch školy pomocou dostupných technických prostriedkov alebo ľudských zdrojov,
- vytvorenie podmienok pre náhradné telovýchovné aktivity dieťaťa možných v rámci jeho postihnutia,
- využívanie kompenzačných (technických aj didaktických) pomôcok,
- zníženie počtu detí v triede;

2) *u detí so zrakovým postihnutím*

- zaistenie osvojenia špecifických dieťaťom zvládnuteľných schopností zameraných na samostatnosť a sebaobsluhu,
- bezbariérovosť a maximálna bezpečnosť prostredia s ohľadom na zrakové postihnutie dieťaťa,
- dodržiavanie predpísanej zrakovej hygieny,
- vytváranie ponuky alternatívnych (zvládnuteľných) aktivít,
- využívanie vhodných kompenzačných (technických, hlavne optických a didaktických) pomôcok a hračiek,
- zníženie počtu detí v triede,
- zaistenie prítomnosti asistenta (podľa miery a stupňa postihnutia);

3) *u detí so sluchovým postihnutím*

- zaistenie osvojenia špecifických schopností na úrovni zodpovedajúcej individuálnym potrebám a možnostiam dieťaťa,
- dodržiavanie sluchovej hygieny,
- zaistenie a využívanie vhodných kompenzačných (technických a didaktických) pomôcok,
- vzdelávanie dieťaťa vo vhodnom komunikačnom systéme;

4) *u detí s mentálnou retardáciou*

- zaistenie osvojenia špecifických schopností zameraných na zvládnutie sebaobsluhy a základných hygienických návykov na úrovni zodpovedajúcej veku dieťaťa a stupňa postihnutia,
- využívanie vhodných kompenzačných (technických a didaktických) pomôcok,
- zaistenie prítomnosti asistenta (podľa miery a stupňa postihnutia),
- zníženie počtu detí v triede;

5) *u detí s poruchami pozornosti a vnímania (deti s poruchou učenia a správania)*

- upokojujúce prostredie pre dieťa,
- zaistenie zvýšeného bezpečnostného dohľadu,
- zníženie počtu detí v triede,
- zaistenie dôsledného individuálneho prístupu pedagóga k dieťaťu,
- úzka spolupráca materskej školy s SPC a s rodičmi dieťaťa,

- využívanie špeciálnych didaktických pomôcok zameraných na cvičenie sústredenia a pozornosti;

6) *u detí s poruchami reči*

- zaistenie kvalitnej priebežnej logopedickej starostlivosti,
- zaistenie úzkej spolupráce s odborníkmi a s rodičmi dieťaťa;

7) *u detí s viacnásobným postihnutím a autizmom*

- zaistenie osvojenia špecifických schopností zameraných na sebaobsluhu,
- pokojnosť a podnetnosť vzdelávacieho prostredia,
- zaistenie prítomnosti asistenta,
- zníženie počtu detí v triede,
- využívanie vhodných kompenzačných (technických a didaktických) pomôcok,
- zaistenie ďalších podmienok podľa druhu a stupňa postihnutia. (RVP PV, 2004)

3.5 Podporné opatrenia v predškolskom vzdelávaní

Je potrebné rozlišovať medzi podpornými a vyrovnávacími opatreniami. Vyrovnávacie opatrenia sú opatrenia založené na pedagogickej diagnostike učiteľa, ktoré smeruje k podpore vzdelávania žiakov zlyhávajúcich vo vzdelávaní, ale charakter ich problémov nevyžaduje dlhodobé a významné úpravy vzdelávania. (Zapletalová, 2014)

Podporné opatrenia sú opatrenia vo vzdelávaní žiaka, ktoré vyžadujú okrem pedagogickej aj špeciálnopedagogickú alebo psychologickú diagnostiku žiaka a významné úpravy v organizácii vzdelávania žiaka. (Zapletalová, 2014)

Medzi podporné opatrenia pri vzdelávaní detí, žiakov a študentov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami patrí využitie špeciálnych metód, postupov, foriem a prostriedkov vzdelávania, učebných, kompenzačných a rehabilitačných pomôcok, špeciálnych učebníc a didaktických materiálov, zaradenie predmetov špeciálnopedagogickej starostlivosti, poskytovanie pedagogicko-psychologických služieb, zníženie počtu žiakov v triede alebo študijnej skupine, zaistenie služieb asistenta pedagóga alebo iná úprava organizácie vzdelávania, ktorá zohľadňuje špeciálne vzdelávacie potreby dieťaťa, žiaka alebo študenta. (Čádová, 2012)

Do predmetov špeciálnopedagogickej starostlivosti zaraďujeme predmety podľa zdravotného postihnutia alebo znevýhodnenia dieťaťa. Okrem dnes už bežných predmetov, ako sú zdravotná TV, nácvik sociálnych a komunikačných zručností, rečová výchova, logopedická starostlivosť, znakový jazyk, Braillovo písmo a pod., sa dnes stále častejšie môžeme stretnúť s novými, netradičnými formami špeciálnopedagogického vzdelávania, starostlivosti či terapie. Môžeme sem zaradiť napríklad snoezelen, bazálnu stimuláciu, canisterapiu, hipoterapiu, arteterapiu, muzikoterapiu a rôzne iné. (Čádová, 2012)

II PRAKTICKÁ ČASŤ

4 Metodológia prieskumnej časti

V práci sme sa rozhodli venovať téme využívania metódy snoezelen v materských školách pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Olomouckom a Juhomoravskom kraji.

Zisťovali sme počet materských škôl pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v oboch krajoch, ktoré využívajú metódu snoezelen, tiež spôsoby využívania tejto metódy, špecifiká klientely, financovania, personálneho zabezpečenia, zariadenia a iného využívania miestnosti.

4.1 Ciele práce a prieskumné predpoklady

Hlavným cieľom našej práce je poskytnúť prehľad o využívaní metódy snoezelen v materských školách v Olomouckom a Juhomoravskom kraji a zistiť, akým spôsobom danú metódu využívajú a aké služby spojené s touto metódou ďalej poskytujú.

Hlavný cieľ sme rozdelili na parciálne ciele a tými sú:

- Zistiť, akým spôsobom je snoezelen využívaný pri práci v materských školách.
- Poskytnúť prehľad o pracovníkoch v snoezelene, o ich vzdelaní a odbornom vyškolení.
- Ozrejmiť, s ktorými skupinami klientov z hľadiska postihnutia pracovníci najčastejšie pracujú v snoezelene v rámci predškolského vzdelávania.
- Zistiť, aký typ miestnosti a zariadenie miestnosti je preferované v rámci predškolského vzdelávania.
- Zistiť, či snoezelen miestnosť využívajú aj zamestnanci materských škôl a či ju pokladajú za určitú prevenciu syndrómu vyhorenia.

Zo stanoveného cieľa prieskumu nám vyšli nasledujúce predpoklady:

- **Metóda snoezelen je v systéme predškolského vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami využívaná najčastejšie ako forma vzdelávania a prostredie na vzdelávanie.**

- **Zamestnanci materských škôl pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami pracujúci v snoezelen miestnosti majú ukončený aspoň I. stupeň vysokoškolského vzdelania a odborné vyškolenie na prácu v snoezelene.**
- **Metóda snoezelen v systéme predškolského vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je využívaná najviac u detí s mentálnym a kombinovaným postihnutím.**
- **V materských školách pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú zriaďované prevažne svetlé miestnosti.**
- **Miestnosť snoezelen nie je využívaná zamestnancami materských škôl na relax.**

Tieto predpoklady boli ďalej podporené podrobnejšími otázkami k danej problematike, z ktorých následne vznikali samotné otázky dotazníka (viď príloha č. 1).

4.2 Metódy prieskumu

Vzhľadom k tomu, že sme oslovovali väčší počet respondentov, rozhodli sme sa pre zber dát využiť kvantitatívnu metódu dotazníka. Táto metóda sa vyznačuje pomerne rýchlym zhromažďovaním dát. Gavora (2000 in Chráska, 2007) popisuje dotazník ako spôsob písomného kladenia otázok a získavania písomných odpovedí.

Samotný dotazník môžeme charakterizovať ako sústavu vopred pripravených a starostlivo formulovaných otázok, ktoré sú premyslene zoradené a na ktoré respondent odpovedá písomne. (Chráska, 2007)

Náš dotazník bol anonymný a skonštruovaný pre účely tejto bakalárskej práce. Jednotlivé otázky boli vypracované na základe teoretických poznatkov a vlastných skúseností. Dotazník obsahoval 30 otázok, z toho 5 otvorených, 14 uzavretých a 11 polootvorených otázok.

V úvode dotazníka sme uviedli sprievodnú informáciu, v ktorej sme osloveným respondentom poskytli základné informácie o nás a o téme predloženého dotazníka. Uistili sme ich, že dotazník je anonymný, vysvetlili, aké otázky ich v dotazníku čakajú (otvorené, uzavreté, polootvorené) a akým spôsobom majú dotazník vyplňovať. Na záver sprievodnej informácie sme im vopred poďakovali za vyplnenie dotazníka. Celý dotazník aj so sprievodnou informáciou je uvedený v prílohe č. 1.

Ďalšia metóda, ktorú sme si v našom prieskume zvolili, bolo pološtruktúrované interview. Ako základ nám poslúžili otázky skonštruované pre potreby dotazníka, ktoré respondenti viac rozvádzali a k jednotlivým témam mali možnosť podrobnejšie sa vyjadriť.

Podľa Chráska (2007) je pološtruktúrované interview akýmsi kompromisom medzi štruktúrovaným interview a neštruktúrovaným rozhovorom. Respondentom sa pri tomto type interview ponúka k jednotlivým otázkam viaceré alternatív odpovedí a ak sa to od nich vyžaduje, majú možnosť vysvetlenia alebo zdôvodnenia odpovede.

V našom prieskume sme spracovali dve pološtruktúrované interview s dvoma rozličnými odborníčkami pracujúcimi a zaoberajúcimi sa snoezelenom v rámci špeciálneho školstva.

4.2.1 Metódy analýzy dát

Metódy analýzy dát, ktoré sme zvolili, úzko súvisia s výberom metód zberu dát. Pre metódu dotazníka sme zvolili spracovanie výsledkov grafickým, tabuľkovým a sumárnym znázornením, výpočtom percentuálneho zastúpenia alebo kategorizáciou. Pre metódu pološtruktúrovaných interview sme využili metódu jednoduchého výpočtu.

Kategorizácia odpovedí sa vzťahuje na otvorené otázky dotazníka. Kategorizácia znamená, že pri každej položke je nutné jednoznačne určiť, ktoré kategórie (druhy) odpovedí prichádzajú do úvahy. (Chráska, 2007)

Grafické spracovanie dát predstavuje metódu zobrazovania, kde výsledky názorne sprehľadňujeme. K tomuto účelu sa využívajú napríklad koláčové grafy, histogramy početností, súčtové krivky a pod. (Chráska, 2007)

4.3 Výber respondentov, charakteristika súboru

Hlavným kritériom výberu respondentov bolo, aby sa jednalo o materskú školu pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Juhomoravskom alebo Olomouckom kraji. Ďalším kritériom bolo aktívne využívanie metódy snoezelen v daných materských školách.

Hlavnému kritériu zodpovedalo dokopy 39 materských škôl pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, z toho bolo 21 materských škôl v Juhomoravskom kraji a 18 v Olomouckom kraji.

Uplatnením ďalšieho kritéria, ktorým bolo využívanie metódy snoezelen v materskej škole pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, sa nám výber znížil spolu na 8 materských škôl, 6 sa nachádza v Juhomoravskom kraji, 2 v Olomouckom kraji.

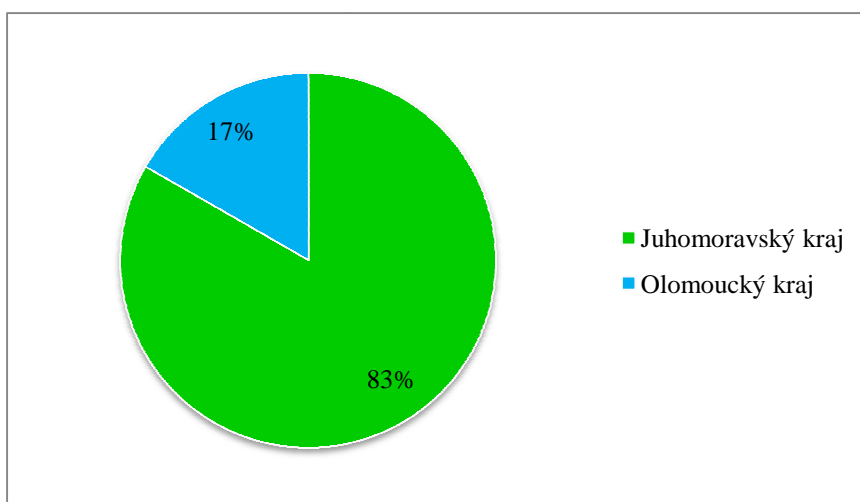
Dotazník bol distribuovaný jednotlivým zamestnancom do vybraných materských škôl. Posledným kritériom výberu respondentov bolo, aby pracovníci pri svojej práci využívali snoezelen.

Z oslovených 8 materských škôl, ktoré zodpovedali našim kritériám výberu, všetky súhlasili so spolupracou a zúčastnili sa prieskumu. Čo sa týka zamerania materských škôl, 1 je materskou školou pri kúpeľnom zariadení, 4 sú zamerané na deti s mentálnym postihnutím, 1 na viacnásobné postihnutie, 1 na zrakové a viacnásobné postihnutie a 1 na klientov s poruchami autistického spektra a kombinované postihnutie.

Skupinu respondentov tvorili všetci pracovníci jednotlivých materských škôl, ktorí pri svojej práci využívajú snoezelen miestnosť. Z oslovených 8 materských škôl sa nám vrátilo 14 dotazníkov, z toho 2 sme museli vyradiť, keďže nespĺňali kritérium súvisiace s vyplnením pracovníkmi materskej školy, ale vyplnili ho zamestnanci základnej školy.

Na úvod dotazníka sme zaradili uzavretú otázku, aby sme zistili, v ktorom kraji sa nachádza materská škola, v ktorej respondent pracuje. Otázka priamo vychádza z hlavného kritéria výberu výskumnej vzorky. Jej výsledky sme uviedli v kruhovom diagrame.

1. V ktorom kraji sa nachádza materská škola, v ktorej pracujete?

Graf č. 1 Príslušnosť respondentov ku kraju

Graf zobrazuje percentuálne zastúpenie respondentov jednotlivých materských škôl v Juhomoravskom a Olomouckom kraji. Počet vyplnených dotazníkov z Juhomoravského kraja je 10, z Olomouckého kraja sa nám vrátili 2 vyplnené dotazníky.

Ďalej sme získali 2 pološtruktúrované interview so zamestnancami spĺňajúcimi vyššie stanovené kritériá.

4.4 Proces tvorby dát

Počas novembra 2013 sme získali zoznamy materských škôl pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Juhomoravskom a Olomouckom kraji. Následne sme tieto materské školy telefonicky kontaktovali za účelom získania informácie, či využívajú metódu snoezelen a v prípade kladnej odpovede sme ďalej zisťovali ochotu pri spolupráci na našom prieskume.

Po selekcii materských škôl podľa jednotlivých kritérií sme v priebehu decembra 2013 zostavili dotazník. Na základe dohody s riaditeľmi jednotlivých materských škôl a podľa ich preferencií, sme sa rozhodli vyhotoviť dotazník v on-line podobe. Internetový odkaz na dotazník sme po opätovnej komunikácii s vybranými materskými školami začiatkom februára 2014 rozposlali e-mailom.

Komunikácia so zariadeniami bola pomerne dobrá. Vo väčšine materských škôl boli pri prvotnej komunikácii ústretoví a ochotní dotazník vyplniť. Termín ukončenia vyplňania sme stanovili na 23.2.2014, avšak z dôvodu nízkej návratnosti, sme boli nútení opätovne kontaktovať respondentov a požiadať ich o vyplnenie dotazníkov. Termín vyplnenia dotazníkov sme následne posunuli na 9.3.2014. Počet dotazníkov sa po posunutí termínu a urgovaní respondentov zvýšil.

5 Analýza a interpretácia dát prieskumu

V našej prieskumnej práci sme si zvolili dotazník, ktorý bol rozdelený na špecifické kategórie podľa zamerania obsahu otázok. Podľa zostavených dotazníkových otázok sme zároveň viedli pološtruktúrované interview. Vytvorili sme nasledovné oblasti:

- Tvorba snoezelenu a práca v ňom
- Zamestnanci
- Klientela
- Vybavenie miestnosti
- Iné využitie snoezelenu

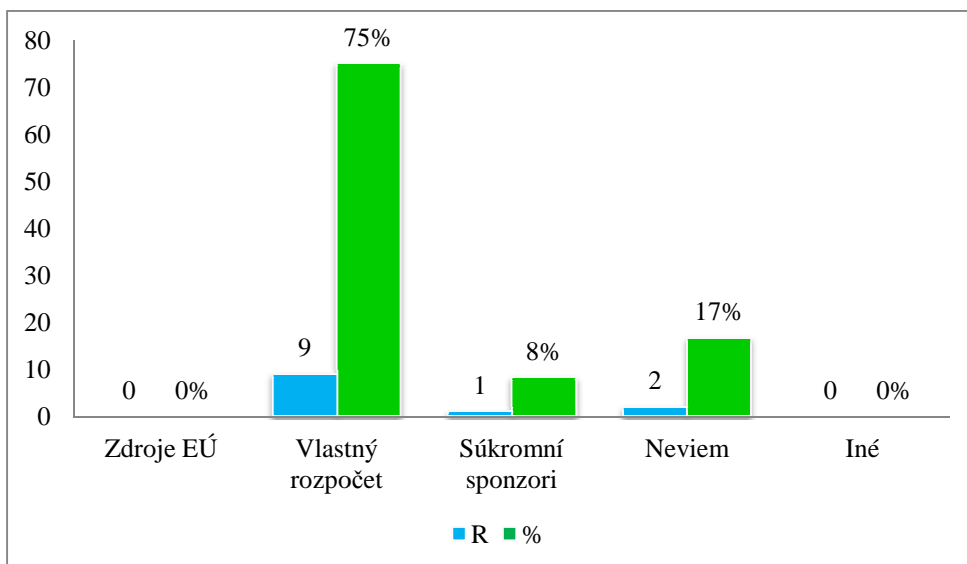
5.1 Analýza dát prieskumu

V nasledujúcich grafoch sa stretneme s označením R, ktoré predstavuje počet respondentov a znak %, ktorý predstavuje počet odpovedí v percentuálnom vyjadrení.

Do oblasti *Tvorba snoezelenu a práca v ňom* sme zaradili 8 dotazníkových otázok. 4 z nich sú uzavreté, 3 polootvorené a 1 otvorená.

2. Kde ste získali financie na tvorbu snoezelen miestnosti?

Pri tejto otázke sme dali možnosť výberu zo 4 možností, prípadne možnosť doplniť inú odpoveď, teda je to otázka polootvorená.

Graf č. 2 Financovanie snoezelen miestnosti

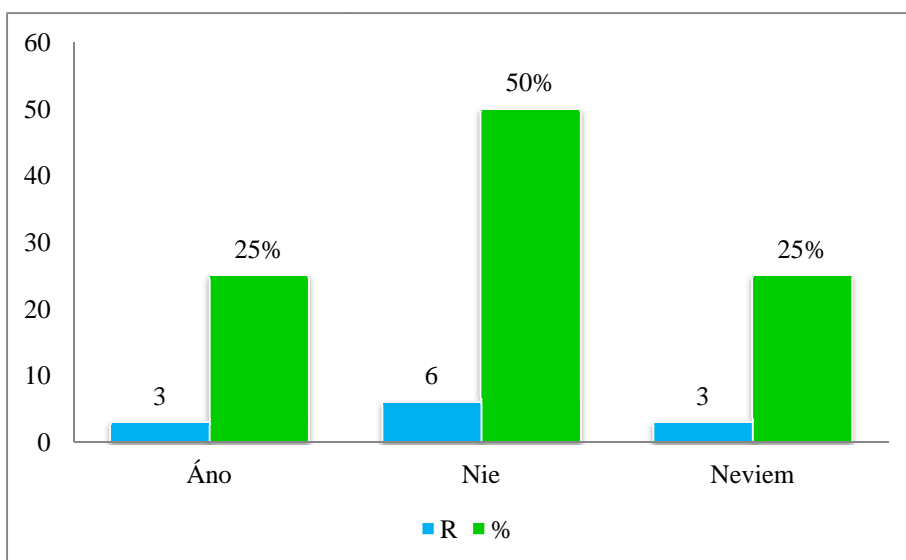
Graf č. 2 zobrazuje odpovede respondentov na otázku týkajúcu sa financovania snoezelen miestnosti. Z 12 respondentov 9 uviedlo financovanie z vlastných zdrojov, čo predstavuje 75% z opýtaných. 2 respondenti, teda 17% opýtaných, odpovedali „Neviem“ a 1 respondent, teda 8 %, zvolil možnosť financovania pomocou súkromných sponzorov. Možnosti financovania „Zo zdrojov EÚ“ a „Iné“, v ktorej respondenti mali možnosť doplniť iné zdroje financovania, neoznačil žiadny respondent.

Respondent v rozhovore č. 1 (príloha č. 2) uviedol, že na financovanie miestnosti vypracovávali dva projekty. K tomu, aby získali financie museli tiež vytvoriť metodiku práce v snoezelene.

Respondent v rozhovore č. 2 (príloha č. 2) vybral možnosť financovania cez granty a projekty, a tiež uviedol financovanie pomocou sponzorov.

3. Podieľalo sa na navrhovaní snoezelen miestnosti nejaké odborné školiace stredisko alebo iný odborník?

Zámerom tejto otázky bolo zistiť, či materské školy a organizátori snoezelen miestností využili pri jej tvorbe odborné poradenstvo alebo pomoc ohľadom zariadenia a inštalácie technických pomôcok v miestnosti.

Graf č. 3 Odborné poradenstvo pri tvorbe snoezelen miestnosti

V otázke č. 3 týkajúcej sa odborného poradenstva a pomoci pri tvorbe snoezelen miestnosti odpovedalo 25% respondentov „Áno“, 50%, teda 6 respondentov vybralo možnosť „Nie“ a zvyšných 25% respondentov odpovedalo „Neviem“.

Respondent v rozhovore č. 1 uviedol, že nevie, či sa niekto odborne podieľal na tvorbe snoezelenu. Respondent v rozhovore č. 2 uviedol, že na zariaďovaní samotnej miestnosti sa

nepodielal žiaden odborník, miestnosť daný respondent zakladal sám, ale pri zapájaní jednotlivých komponentov pomáhal technik.

4. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“, vypíšte, aké centrum alebo odborník sa podieľal na poradenstve alebo návrhu snoezelen miestnosti.

Otázka č. 4 bola skonštruovaná ako dodatočná otázka k otázke č. 3, aby respondenti špecifikovali, kto a akým spôsobom sa podieľal na poradenstve alebo návrhu snoezelen miestnosti. Keďže daná otázka bola zostavená ako otvorená, pre zhodnotenie výsledkov sme si zvolili spôsob kategorizácie.

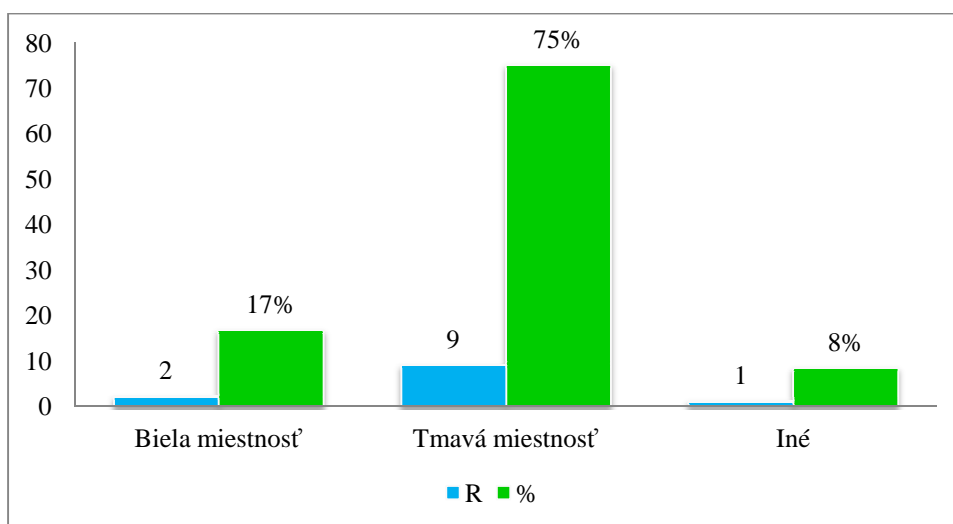
Katégorie	Počet respondentov
Hudobný zvukár	1
Elektrikár ozvučenia miestnosti	2

Tabuľka č. 1 Odborné poradenstvo pri tvorbe snoezelen miestnosti

Na otázku č. 4 nám odpovedali 3 respondenti, ktorí v predchádzajúcej otázke vybrali možnosť „Áno“. Z daných odpovedí nám vyplýva, že pri tvorbe snoezelenu organizátori žiadali o odborné poradenstvo práve odborníkov na zvukovú techniku.

5. Aký typ snoezelen miestnosti využívate?

Otázka č. 5 je poloopená otázka, v ktorej respondent vyberal z dvoch konkrétnych možností alebo mal možnosť doplniť inú odpoveď.

Graf č. 4 Typy snoezelen miestností

75% respondentov vybralo možnosť „Tmavá miestnosť“. „Bielu miestnosť“ zvolilo 17% z respondentov a možnosť „Iné“ vybral 1 respondent, čo predstavuje 8% z opýtaných.

Tento respondent doplnil iný typ miestnosti a to modrú miestnosť. V teórii sme sa s modrým typom miestnosti nestretli, takže môžeme predpokladať, že respondent tiež využíva tmavú miestnosť. Napriek tomu sme túto odpoveď označili v grafe pod položkou „Iné“.

Obaja respondenti v rozhovoroch uviedli, že v ich zariadení majú bielu miestnosť.

V našom prieskume vyšlo väčšinové využívanie tmavej miestnosti. Podľa Filatovej a Janků (2010) je najčastejšie využívaná biela miestnosť, ktorá sa najviac podobá na pôvodnú miestnosť snoezelen.

Výsledky nášho prieskumu sme porovnali so Závermi z výskumného šetrenia zameraného na využívanie multisenzorických miestností v Českej republike (Hrčová, 2014). Podľa daného výskumu väčšina zariadení využíva svetlú (relaxačnú, bielu) miestnosť.

V súvislosti s typom snoezelen miestnosti sme si stanovili predpoklad, že v materských školách pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú zriaďované prevažne svetlé miestnosti. Tento predpoklad sa v našom prieskume nepotvrdil.

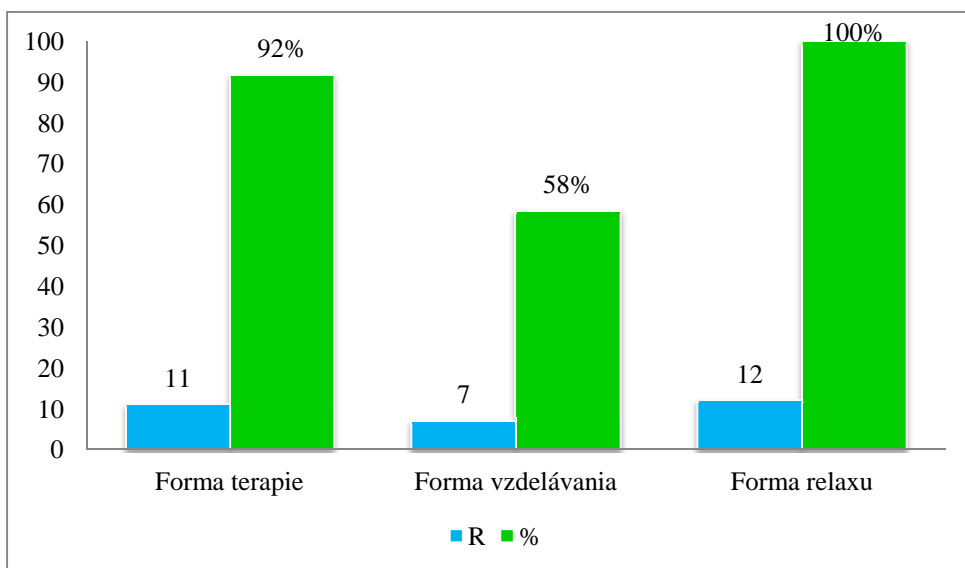
Otázky č. 6, 7 a 8 sme sa rozhodli spracovať spoločne do jedného grafu, keďže majú spoločný zámer, a to zistiť, na akú formu práce v snoezelene sa respondenti najčastejšie zameriavajú.

6. Využívate pri práci s klientmi snoezelen ako formu terapie?

7. Využívate snoezelen ako prostredie na vzdelávanie?

8. Využívate snoezelen ako formu relaxu a oddychu klientov?

Všetky 3 otázky sú uzavreté a respondenti mali na výber z dvoch možností.

Graf č. 5 Forma práce v snoezelene

Na otázku č. 6 uviedlo 11 respondentov z 12, že využíva „snoezelen ako formu terapie“, čo predstavuje 92% opýtaných. 1 respondent na otázku odpovedal „Nie“, čo predstavuje 8% z opýtaných. Výsledky jasne ukazujú, že snoezelen ako formu terapie využíva väčšina zariadení. Tieto výsledky sú porovnateľné so závermi výskumu podľa Hrčovej (2014), kde tiež vyšlo, že približne tri štvrtiny respondentov využíva snoezelen ako formu terapie. Terapeutická práca v snoezelene má svoje opodstatnenie a ako uvádzajú Stachová a Filatova (2013), je potrebné odborné vzdelanie a vyškolenie terapeutov.

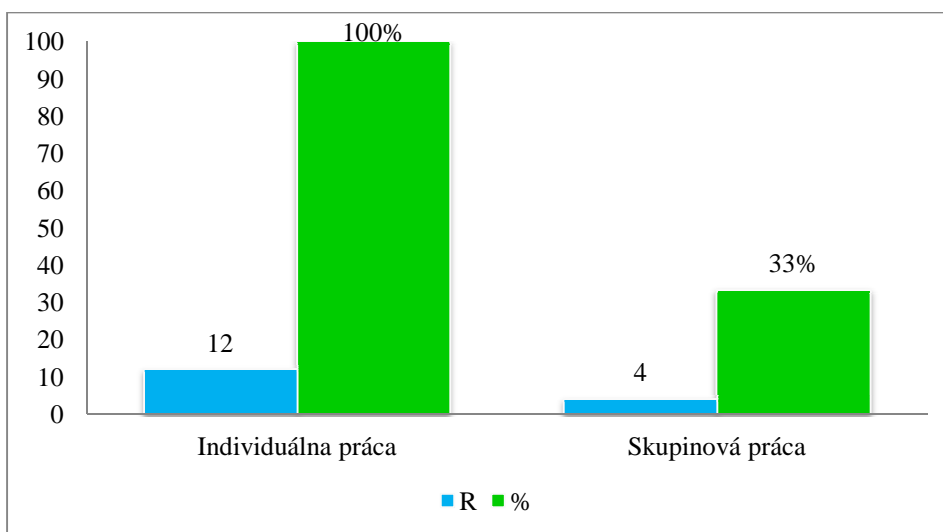
Otázka č. 7 skúmala, či v materských školách, ktoré boli predmetom nášho prieskumu, využívajú snoezelen ako podporu vzdelávania. 7 respondentov vybralo možnosť „Áno“, čo predstavuje 58%. Možnosť „Nie“ si zvolilo 42% z opýtaných, teda 5 respondentov. Z toho vyplýva, že väčšina opýtaných využíva snoezelen ako metódu či prostredie na vzdelávanie. Vzdelávanie v snoezelene v materských školách nie je príliš preferované, táto forma práce sa výraznejšie uplatňuje v základom vzdelávaní.

Na otázku č. 8 respondenti jednoznačne odpovedali „Áno“, čím jasne určili, že využívanie metódy snoezelen ako formy relaxu je v každej materskej škole dôležitou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Relax je prvotným a stále základným významom využívania snoezelenu, čo odzrkadľujú aj naše výsledky a tiež Závěry z výskumného šetrenia na využívanie multisenzorických miestností v Českej republike (Hrčová, 2014).

Respondent z rozhovoru č. 1 a tiež respondent z rozhovoru č. 2 uviedli, že pri práci v snoezelene využívajú všetky 3 typy formy práce.

9. Aký spôsob práce v snoezelene z hľadiska počtu klientov využívate?

Táto otázka je poloopená, respondenti mohli označiť obe z uvedených možností.

Graf č. 6 Spôsob práce v snoezelene

Tento graf nám ilustruje spôsob práce v snoezelene z hľadiska počtu klientov. Možnosť „Individuálna práca“ vybralo všetkých 12 respondentov, teda 100% opýtaných. Zároveň 33% z nich, ktoré predstavujú 4 respondenti, uviedlo tiež možnosť „Skupinová práca“. Na základe porovnania s výsledkami so závermi výskumu podľa Hrčovej (2014) je najviac preferovaná individuálna práca s klientom.

Respondent č. 1 uviedol, že preferuje individuálnu prácu. Menej často využíva skupinovú prácu, ale vždy pracuje len s malou skupinou detí a musí dobre zvážiť, ktoré deti spolu zoberie do miestnosti, podľa ich individuálnych potrieb a charakteristík.

Respondent č. 2 tiež preferuje individuálnu prácu. Ak zvolí skupinovú prácu, tiež dobre zvažuje, ktoré deti spolu do miestnosti zoberie a pracuje takmer vždy výlučne s dvojicou, maximálne trojicou. Viac detí spoločne do snoezelen miestnosti neberie.

V oblasti *Tvorba snoezelenu a práca v ňom* sme sa zamerali na základné aspekty snoezelenu, s ktorými sa organizátor pri tvorbe multisenzorickej miestnosti stretáva. Na začiatku je to financovanie, keďže multisenzorická miestnosť je finančne náročná záležitosť. Naše výsledky ukázali, že väčšina respondentov uviedla financovanie z vlastného rozpočtu. Tieto výsledky sú pomerne prekvapivé. V dnešnej dobe je k dispozícii veľa možností, ako sa obrátiť na sponzorov či vypracovať rôzne projekty a získať tak aspoň určitú časť financií z iných ako vlastných zdrojov. Predpokladala som, že zariadenia vo väčšej miere využívajú práve iné zdroje financovania a možno by ďalším zariadeniam pri zvažovaní financovania pomohla vyššia informovanosť o týchto možnostiach.

Ďalším zistením bolo, že zariadenia pri tvorbe snoezelen miestnosti len veľmi málo využívajú odborné poradenstvo pri jej zariadovaní. V súčasnosti sú na trhu organizácie, ktoré poskytujú odborné poradenstvo pri tvorbe takejto miestnosti a vedia odporučiť, aké pomôcky a aký spôsob zariadenia je prínosný pre prácu s určitou klientelou. Pre účinnosť snoezelenu je určite vhodné vedenie odborníkom.

Táto časť dotazníka bola tiež zameraná na spôsoby práce v snoezelene. V našom prieskume vyšlo, že zariadenia využívajú snoezelen vždy na relaxáciu a takmer vždy na terapiu. Preferujú hlavne individuálnu prácu s klientom. Takéto tendencie sme videli aj v iných zariadeniach, prevažuje individuálna práca a v materských školách relaxačné pôsobenie snoezelenu.

Ďalšou oblasťou, na ktorú sa v dotazníku zameriavame, sú *Zamestnanci*. Patrí sem 6 otázok, z toho sú 3 uzavreté, 1 poloopená a 2 otvorené otázky.

10. Koľko zamestnancov z celkového počtu zamestnancov pracuje v snoezelen miestnosti?

Otázka č. 10 je prvou z oblasti *Zamestnanci*. Je otvorená a respondenti dostali v inštrukciách pokyn, aby vyplnili počet zamestnancov podľa príkladu. Pri tejto otázke opäť urobíme kategorizáciu podľa odpovedí respondentov.

Kategórie	Počet respondentov
1/1	1
3/3	1
4/4	3
5/5	2
2/7	1
3/7	1
5/20	3

Tabuľka č. 2 Počet zamestnancov pracujúcich v snoezelen miestnosti

Jednotlivé kategórie predstavujú počet zamestnancov, ktorí pracujú v snoezelene k celkovému počtu zamestnancov v zariadení. Na túto otázku nám respondenti odpovedali rôznymi možnosťami, keďže bola otvorená, preto sme tieto výsledky zoradili do kategórií podľa postupnosti a k nim dopísali množstvo respondentov, ktorí daný počet uviedli.

Respondent z rozhovoru č. 1 uviedol, že v snoezelen miestnosti pracuje asi 5 zamestnancov z 23. Z daných piatich zamestnancov sú 3 odborne vyškolení na prácu v snoezelene. Respondent z rozhovoru č. 2 uviedol, že v danom zariadení pracuje 23 zamestnancov a z toho 3 pracujú v snoezelene a zároveň sú na túto prácu odborne vyškolení.

Otázky č. 11, 12 a 13 sme spracovali do jednej tabuľky z dôvodu prehľadnosti informácií, keďže otázky na seba nadväzujú a úzko spolu súvisia.

11. Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

12. Ak ste v predchádzajúcej otázke vybrali možnosť „Vysokoškolské“, špecifikujte stupeň vzdelania.

13. Aké odborné vzdelanie máte?

Otázky č. 11 a 12 sú uzavreté otázky a respondenti mali na výber z troch možností. Otázka č. 13 je poloopená, respondenti mali možnosť vyberať z troch možností, prípadne doplniť inú odpoveď.

		R	%
Výška vzdelania	Stredné odborné s maturitou	1	8
	Vyššie odborné	0	0
	Vysokoškolské	11	92
Stupeň vzdelania pri vysokoškolskom vzdelaní	I. stupeň (bakalárske)	5	45
	II. Stupeň (magisterské)	5	45
	III. Stupeň (doktorandské)	1	10
Odborné vzdelanie	Pedagogické	2	17
	Špeciálno-pedagogické	10	83
	Psychologické	1	8
	Iné	0	0

Tabuľka č. 3 Vzdelanie pracovníkov snoezelenu

V otázke č. 11 uviedlo 11, teda 92% z oslovených respondentov dosiahnuté vzdelanie „Vysokoškolské“. 1 Respondent označil možnosť „Stredné odborné vzdelanie“, čo predstavuje 8% z oslovených. Možnosť „Vyššie odborné vzdelanie“ neuviedol ani jeden respondent.

Na základe výsledkov otázky č. 12 môžeme vidieť, že 45% z opýtaných, čo predstavuje 5 respondentov, má I. stupeň vysokoškolského vzdelania, ďalších 45% uviedlo II. stupeň vysokoškolského vzdelania. 1 respondent uviedol III. stupeň vysokoškolského vzdelania.

V otázke č. 13 uviedli 2 respondenti pedagogické vzdelanie, 1 z nich zároveň aj špeciálnopedagogické. Špeciálnopedagogické vzdelanie tiež uviedlo ďalších 9 respondentov. 1 respondent uviedol psychologickú odbornosť.

Respondent v rozhovore č. 1 uviedol, že má ukončený II. stupeň vysokoškolského vzdelania v odbore sociálna práca a dovzdeláva sa v špeciálnopedagogickom odbore. Respondent v rozhovore č. 2 uviedol ukončený II. stupeň vysokoškolského vzdelania v odbore špeciálna pedagogika.

Každý pedagóg pracujúci v materskej škole by mal mať aspoň I. stupeň vysokoškolského vzdelania, poprípade by mal byť v procese vysokoškolského vzdelávania.

14. Ste špeciálne vyškolený/á na prácu v snoezelene?

Otázka č. 14 je zatvorená otázka. Respondenti mali na výber z dvoch možností. Keďže táto otázka je v závislosti k vzdelaniu stanovená ako predpoklad nášho prieskumu, v tabuľke spracúvame výsledky otázky spoločne s výškou dosiahnutého vzdelania z otázok č. 11 a 12.

		R	%
Máte ukončený aspoň I. stupeň vysokoškolského vzdelania?	Áno	11	92
	Nie	1	8
Aký stupeň vysokoškolského vzdelania máte?	I. stupeň (bakalárske)	5	45
	II. Stupeň (magisterské)	5	45
	III. Stupeň (doktorandské)	1	10
Máte špeciálne vyškolenie na prácu v snoezelene?	Áno	6	50
	Nie	6	50

Tabuľka č. 4 Špeciálne vyškolenie pre prácu v snoezelene

Odpovede respondentov na otázku č. 14 ukázali, že 50% opýtaných, čo predstavuje 6 respondentov, je odborne vyškolených na prácu v snoezelene a zvyšných 50% vykonáva prácu v snoezelene bez odborného školenia. Z počtu 6 vyškolených respondentov majú 4 respondenti I. stupeň vysokoškolského vzdelania a 2 respondenti majú II. stupeň vysokoškolského vzdelania.

V našej práci sme si stanovili za jeden z predpokladov zistenie, či pracovníci snoezelenu majú ukončení aspoň I. stupeň vysokoškolského vzdelania a zároveň sú odborne vyškolení na prácu v snoezelene. Väčšina zamestnancov má ukončení aspoň I. stupeň vysokoškolského vzdelania, čím sa nám predpoklad čiastočne potvrdil. Zároveň ale iba 50% respondentov je odborne vyškolených ako snoezelen terapeut, aj keď všetci vyškolení snoezelen terapeuti majú aspoň I. stupeň vysokoškolského vzdelania. Na základe našich výsledkov tento predpoklad nemôžeme ani potvrdiť, ani vyvrátiť.

Podľa Filatovej a Janků (2010) je na terapeutickú prácu v snoezelene potrebné odborné vyškolenie. Ako môžeme vidieť v tabuľke č. 7, 6 respondentov uviedlo špeciálne vyškolenie pre túto prácu. V grafe č. 5, ktorý nám ilustruje výsledky otázok č. 6, 7 a 8, ale vidíme, že až 11 respondentov uviedlo terapiu ako formu práce v snoezelen miestnosti. Preto je potrebné zamyslieť sa nad určitým kontrolným mechanizmom pri práci v snoezelene aj iných podporných metódach, aby nedochádzalo k terapeutickému práci bez potrebnej

kvalifikácie. Respondenti z rozhovoru č. 1 a č. 2 uviedli, že majú špeciálne vyškolenie pre prácu v snoezelene.

15. Ak ste na predchádzajúcu otázku odpovedali „Áno“, špecifikujte, kde ste boli vyškolený/á.

Otázka č. 15 je otvorená otázka a priamo súvisí s otázkou č. 14. Túto otázku sme spracovali do tabuľky s kategóriami odpovedí.

Kategória	Počet respondentov
Institut bazální stimulace	1
Nový Jičín - odborné semináře	4
Nový Jičín - ESF projekt	1

Tabuľka č. 5 Miesto odborného vyškolenia

Z odpovedí respondentov usudzujeme, že najčastejšie prebiehajú školenia v Novom Jičine. Jeden z respondent uviedol Inštitút bazálnej stimulácie v Ostrave.

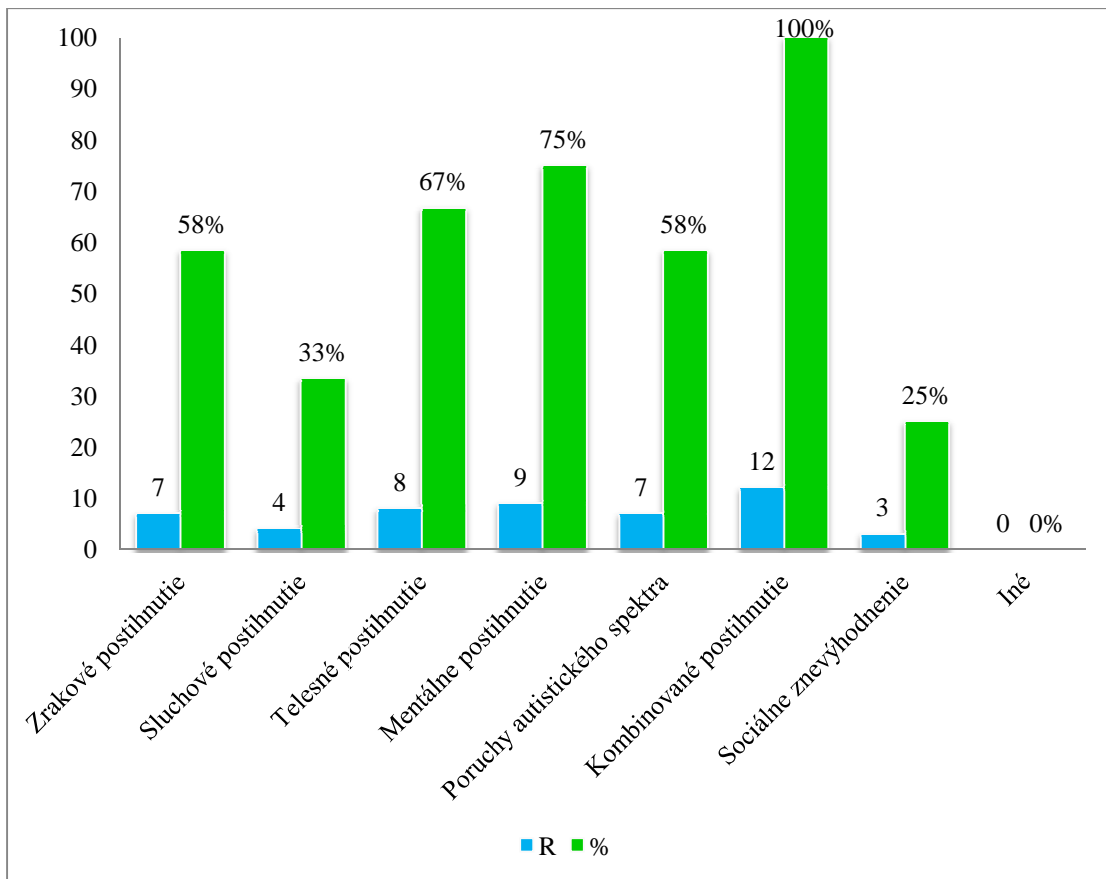
V rozhovore č. 1 (príloha č. 2) nám respondent uviedol, že bol vyškolený v rámci projektu tvorby snoezelenu, na ktorý získali financie z grantu. Školenie prebiehalo cez Bazalsnuz v Ostrave a absolvoval oba kurzy, základný aj nadväzujúci. V rozhovore č. 2 (príloha č. 2) respondent rovnako uviedol odborné vyškolenie cez Bazalsnuz v Ostrave, tiež absolvoval oba kurzy.

V oblasti *Zamestnanci* sme zistili, že veľká väčšina zamestnancov má vysokoškolské vzdelanie a z odborností prevažuje špeciálnopedagogické vzdelanie. Čo sa týka odborného vyškolenia pre prácu v snoezelene, polovica respondentov z dotazníkového šetrenia uviedla, že dané vyškolenie má. Zároveň obaja respondenti z rozhovorov uviedli odborné vyškolenie pre prácu v snoezelene a tiež ukončený II. stupeň vysokoškolského vzdelania.

Ďalšou špecifickou oblasťou v našom dotazníku bola oblasť *Klientela*. Zaradili sme sem 4 otázky, z toho 1 uzavretú, 2 poloopené a 1 otvorenú.

16. Aký druh postihnutia alebo zdravotného či sociálneho znevýhodnenia prevláda u klientov, ktorí navštevujú snoezelen miestnosť vo vašom zariadení?

V tejto otázke mali respondenti možnosť zvoliť viacero odpovedí, poprípade doplniť ďalšiu. Výsledky sme zaznačili do grafu.

Graf č. 7 Klientela z hľadiska zdravotného postihnutia a iného znevýhodnenia

Zo zobrazených výsledkov v grafe môžeme vidieť, že všetci respondenti uviedli využívanie snoezelenu pri práci s klientmi s kombinovaným postihnutím. 75% opýtaných, teda 9 respondentov, uviedlo klientov s mentálnym postihnutím. 8 respondentov, čo predstavuje 67%, uviedlo prácu s klientmi s telesným postihnutím. 7 respondentov, teda 58%, označilo odpoveď „Zrakové postihnutie“ a rovnaký počet respondentov uviedlo „Poruchy autistického spektra“. Možnosť „Sluchové postihnutie“ označilo 33%, teda 4 respondenti a 3 respondenti, čo predstavuje 25% uviedlo prácu s klientmi so sociálnym znevýhodnením. Možnosť „Iné“ nevybral ani jeden respondent.

V rozhovore č. 1 respondent uviedol, že najviac respondentov v zariadení je s kombinovaným postihnutím. Ďalej pracujú s osobami so sluchovým postihnutím, ale tiež prevažne v kombinácii s iným postihnutím. Tiež majú dvoch klientov s poruchami autistického spektra.

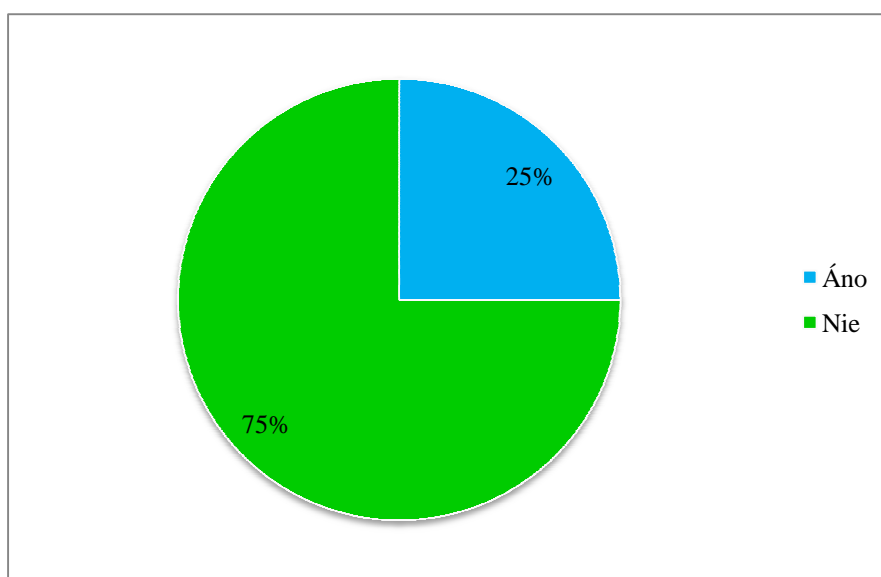
V rozhovore č. 2 respondent uviedol prácu s klientmi s kombinovaným postihnutím, hlavne s detskou mozgovou obrnou, ďalej s osobami s poruchami sluchu a poruchami autistického spektra.

Naše výsledky zároveň potvrdzujú nami stanovený predpoklad, že metóda snoezelen je v materských školách využívaná hlavne u detí s mentálnym a kombinovaným postihnutím.

Záver z výskumného šetrenia na využívanie multisenzorických miestnosti v Českej republike (Hrčová, 2014) ukazujú najvyššie zastúpenie klientov s mentálnym a viacnásobným postihnutím. Tieto výsledky korešpondujú s našim prieskumom. Podľa spomínaného záveru výskumu ďalej nasledujú skupiny osôb s telesným postihnutím a klienti s autizmom. Rovnaké výsledky vyšli aj nám, aj keď na rovnakej úrovni spolu s klientmi s autizmom sa v našom prieskume umiestnili tiež klienti so zrakovým postihnutím. Umiestnenie klientov so zrakovým, sluchovým postihnutím či sociálnym znevýhodnením Hrčová (2014) neuvádza.

17. Umožňujete využívať snoezelen miestnosť aj iným zariadeniam a ich klientom?

Otázka č. 17 bola formulovaná ako uzavretá, respondenti mohli vyberať z dvoch možností.

Graf č. 8 Poskytovanie snoezelen miestnosti iným zariadeniam

Z uvedeného grafu môžeme vyčítať, že 25% opýtaných, teda 3 respondenti uviedli využívanie snoezelenu v materskej škole iným zariadením. Podľa rozhovoru č. 1 respondent uviedol, že neposkytujú svoju snoezelen miestnosť iným zariadeniam, ale táto myšlienka sa mu páčila a nevyklúčil podobnú spoluprácu do budúcnosti. Respondent v rozhovore č. 2 uviedol, že zatiaľ neposkytujú svoju snoezelen miestnosť iným zariadeniam. Túto možnosť ponúkli špeciálnopedagogickej poradni, ale zatiaľ sa spolupráca nezrealizovala.

Nenašli sme žiadne prieskumy a výskumy, ktoré by poskytovali informácie o prepožičiavaní miestnosti snoezelen iným zariadeniam, teda naše výsledky nemáme s čím porovnať.

18. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“, špecifikujte zariadenia, ktorým umožňujete využívať snoezelen miestnosť.

Otázka č. 18 bola otvorená a respondenti mohli v prípade kladnej odpovede na otázku č. 17 špecifikovať zariadenia, ktorým snoezelen v danej materskej škole umožňujú využívať. Výsledky sme zhrnuli do nasledujúcej tabuľky.

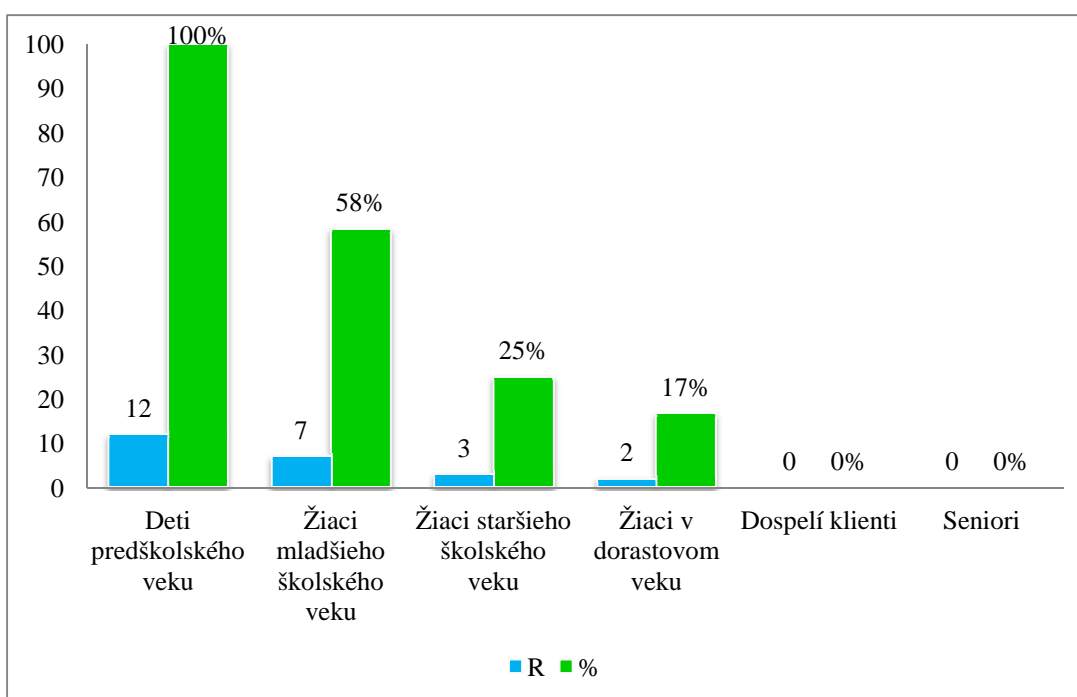
Kategória	Počet respondentov
Základná škola	2
LILA Dětský domov	1

Tabuľka č. 6 Využívanie snoezelen miestnosti inými zariadeniami

V tabuľke č. 4 vidíme, že dvaja respondenti uviedli poskytovanie snoezelen miestnosti základnej škole. Jeden respondent konkretizoval svoju odpoveď na LILA Dětský domov.

19. Aká je klientela podľa veku, ktorá navštevuje snoezelen miestnosť vo vašom zariadení?

Táto otázka bola konštruovaná ako poloopená, respondenti mali na výber zo 6 možností. Do dotazníka sme ju zaradili z dôvodu možnosti poskytovania miestnosti a služby snoezelen iným zariadeniam s rôznymi skupinami klientov. Výsledky sme zaznačili do grafu.

Graf č. 9 Klientela podľa vekových skupín

Keďže náš prieskum bol zameraný na materské školy, je samozrejmé, že možnosť „Deti predškolského veku“ vybralo všetkých 12 respondentov, teda 100% opýtaných. 7 respondentov, čo predstavuje 58%, uviedlo možnosť „Žiaci mladšieho školského veku“. 3 respondenti, teda 25% opýtaných, vybrali možnosť „Žiaci staršieho školského veku“. Možnosť „Žiaci v dorastovom veku“ vybralo 17% opýtaných, teda 2 respondenti. Množstvo materských škôl pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je zriaďovaných pri základných alebo tiež stredných školách, preto niektorí snoezelen terapeuti a pracovníci v snoezelen pracujú so širším spektrom vekových skupín v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu. Možnosti „Dospelí klienti“ a „Seniori“ neuviedol žiadny respondent.

Respondent z rozhovoru č. 1 uviedol, že v snoezelene pracuje s deťmi predškolského veku a žiakmi mladšieho školského veku. Podľa rozhovoru č. 2 respondent pracuje okrem detí predškolského veku a žiakov mladšieho školského veku aj so žiakmi staršieho školského veku a tiež žiakmi dorastového veku.

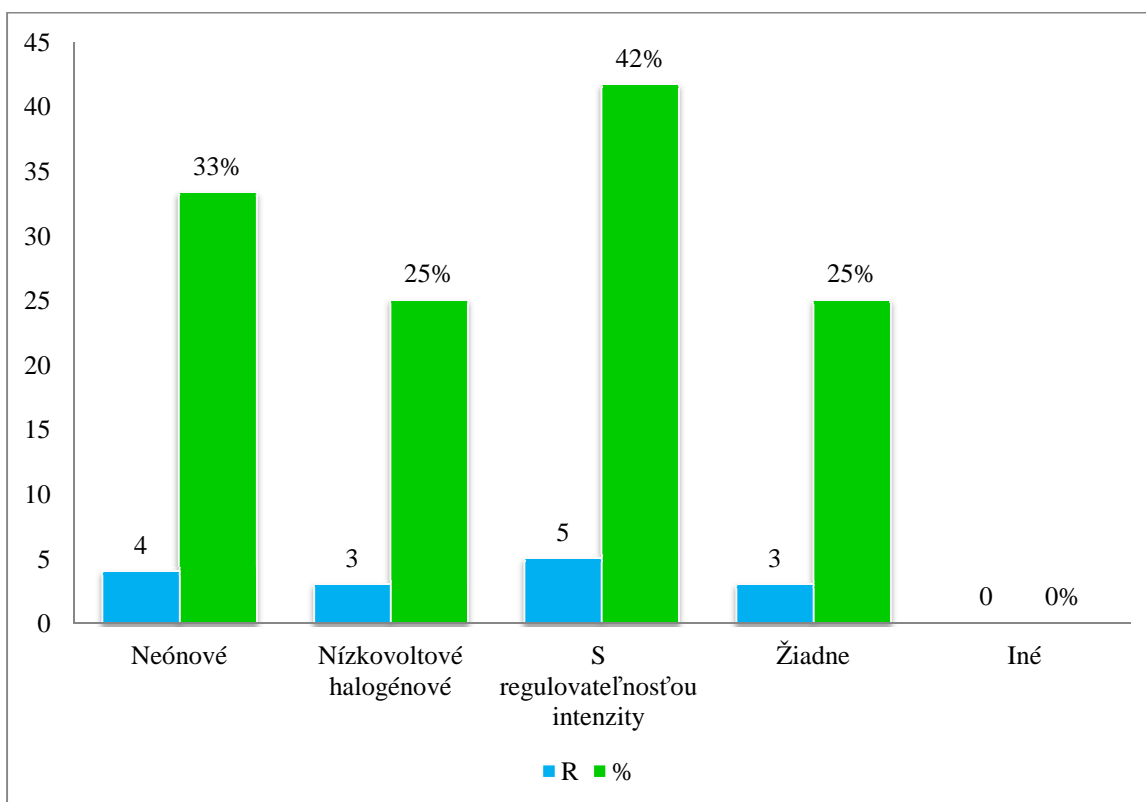
V dnešnej dobe sa snoezelen využíva nie len u detí, či už predškolského alebo školského veku, a u dospelých klientov s určitým zdravotným postihnutím, ale čím ďalej tým viac sa uplatňuje aj pri senioroch, v geriatrickej problematike, napríklad u klientov s Alzheimerovou chorobou a pod. (www.snoezelen.sk) Keďže náš prieskum bol zameraný primárne na predškolské vzdelávanie, je pochopiteľné, že nám vo výsledkoch vyšli dané čísla.

V oblasti *Klientela* sme sa zamerali hlavne na skladbu klientov z hľadiska postihnutia a zdravotného či sociálneho znevýhodnenia a z hľadiska veku. Potvrdil sa náš predpoklad poskytovania služieb hlavne deťom s mentálnym a kombinovaným postihnutím. Z vekového hľadiska nám vyšli skupiny klientov predškolského, mladšieho školského, staršieho školského, prípadne dorastového veku, čo je v závislosti na charaktere súboru z predškolského a školského prostredia pochopiteľné. Tiež sme zisťovali možnosti poskytovania snoezelen miestností iným zariadeniam a ich klientom.

Ďalšia oblasť, ktorej sa v dotazníku venujeme, je *Vybavenie miestnosti*. Zaradili sme sem 4 otázky, z toho 2 uzavreté a 2 poloopené.

20. Aké biele osvetlenie využívate?

Táto otázka je poloopená a klienti mohli vybrať viacero zo 4 možnosti, poprípade doplniť inú.

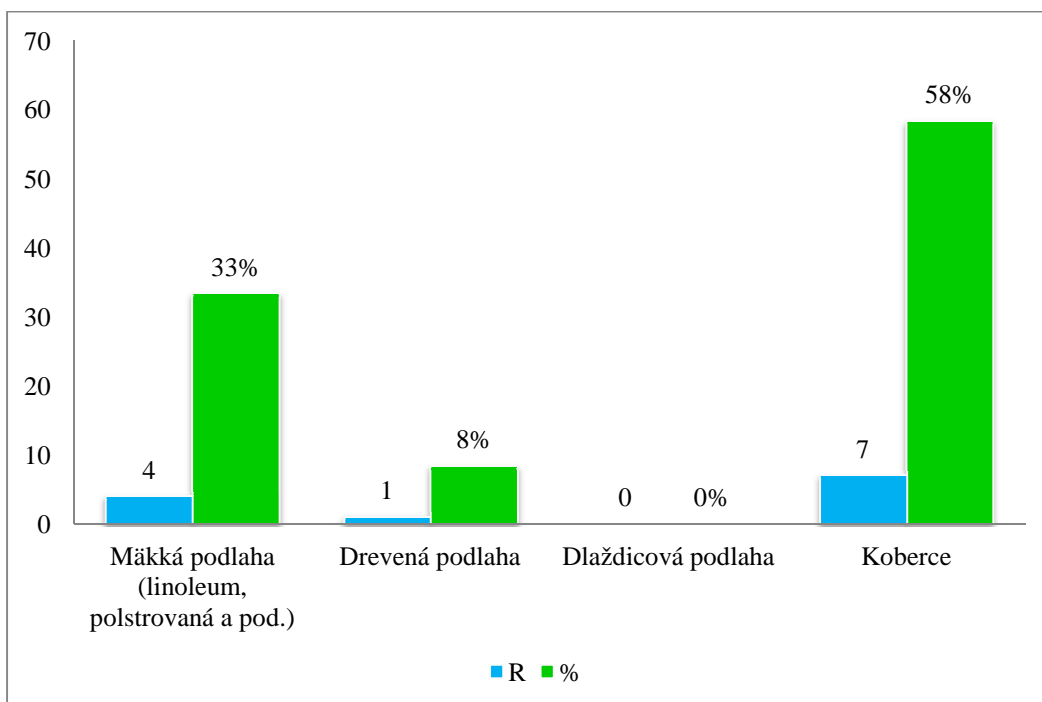
Graf č. 10 Biele osvetlenie miestnosti

Najviac respondentov uviedlo, že využíva osvetlenie „S regulovateľnosťou intenzity“, konkrétne 42%, teda 5 respondentov. Možnosť „Neónové osvetlenie“ vybralo 33% respondentov, čo sú 4 respondenti. 25% opýtaných, teda 3 respondenti, uviedli možnosti „Nízkovoltové halogénové“ a „Žiadne“ a možnosť „Iné“ nevybral ani jeden respondent.

V rozhovore č. 1 respondent uviedol, že sice majú v miestnosti neónové osvetlenie, ale tieto svetlá pri práci v snoezelene vôbec nepoužívajú. Využívajú ich len v prípade opravy či udržiavania poriadku. Inak preferujú osvetlenie komponentmi snoezelenu, ako bublinkový valec, reflektory či neónové vlákna. Podobnú odpoveď uviedol aj respondent v rozhovore č. 2. Biele osvetlenie využíva len pri presune do miestnosti a von a pri udržiavaní miestnosti. Toto osvetlenie je neónové. Pri samotnej práci s klientmi v snoezelene využíva osvetlenie z vodného bublinkového valca, guľôčkového bazéna či reflektorov.

21. Aký druh podlahy máte v snoezelen miestnosti?

Táto otázka bola uzavretá a respondenti vyberali jednu zo 4 možností.

Graf č. 11 Druh podlahy v miestnosti

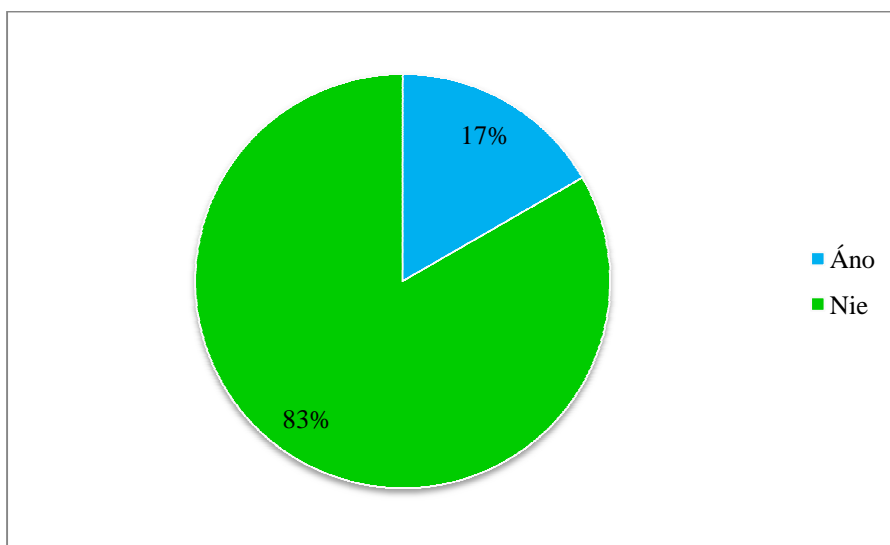
7 respondentov, teda 58% opýtaných uviedlo možnosť „Koberce“. Možnosť „Mäkká podlaha“ označilo 33%, teda 4 opýtání. Jeden respondent vybral „Drevenú podlahu“, čo predstavuje 8% opýtaných.

V rozhovoroch č. 1 a č. 2 nám respondenti uviedli, že v snoezelen miestnosti majú koberec.

V rôznych typoch miestností sa využívajú iné druhy podláh. V bielej miestnosti to môže byť svetlý koberec, linoleum, ale aj polstrovaná podlaha. V tmavej miestnosti to je obdobné, ale v tmavých farbách. V soft play miestnosť zas býva celá vyložená polstrovanými materiálmi, aby bolo zabezpečené bezpečné miesto na hranie klientov. (Ponechalová, 2009)

22. Máte v snoezelen miestnosti polstrované steny?

Táto otázka bola uzavretá a respondenti vyberali z dvoch možností.

Graf č. 12 Polstrované steny

V tejto otázke uviedli 2 respondenti možnosť „Áno“, teda 17% opýtaných. Možnosť „Nie“ uviedlo zvyšných 10 respondentov, čo predstavuje 83%. Respondenti v rozhovore č. 1 aj č. 2 (príloha č. 2) uviedli, že polstrované steny nemajú.

Polstrované steny môžeme nájsť v soft play miestnostiach, ktoré sú celé obložené mäkkými materiálmi, aby nedošlo k poraneniu alebo ohrozeniu klienta a aby mal možnosť bezpečnej a neobmedzenej hry. Môžeme ich tiež vidieť v bielych aj tmavých miestnostiach, záleží na zriaďovateľovi miestnosti, aké zariadenie zvolí a aká klientela bude snoezelen miestnosť navštevovať.

23. Aké je vybavenie vašej snoezelen miestnosti?

Otázku č. 23 sme zostavili ako poloopenú. Respondenti mali na výber viaceré zo 17 možností, poprípade mohli doplniť inú odpoveď. Z dôvodu množstva položiek a neprehľadnosti grafu sme sa rozhodli spracovať získané údaje do tabuľky. V možnosti „Iné“ respondenti uviedli niekoľko ďalších pomôcok, preto sme ich spracovali do samostatnej tabuľky. V tejto tabuľke sme vypočítavali percentá zo základu 4 respondentov, ktorí zvolili možnosť „Iné“.

Kategória	Počet respondentov	%
Vodná posteľ či matrac s ohrievaním	9	75
Zatemnenie okien	9	75
Vodný bublinkový valec	7	58
Osvetlené nebesá	1	8
Diskogul'a, zrkadlová guľa	6	50
Zrkadlá	10	83
Optické vlákna	7	58
CD prehrávač alebo inú hudobné zariadenie	12	100
Hojdačka či závesné hojdacie hniezdočko	2	17
Projektor na premietanie obrazcov	6	50
Farebné reflektory	6	50
Aromadifuzér	7	58
Sedací vak	6	50
Guľôčkový bazén	0	0
Light box	0	0
Kútik jemnej motoriky	6	50
Taktilný chodník	1	8
Iné	4	33

Tabuľka č. 7 Vybavenie miestnosti

Kategória	Počet respondentov	%
LED diódový pás	3	75
Lávové lampy	3	75
Plazmová guľa	2	50
Vibračné pomôcky	1	25
Kartáče	1	25
Svetelné hračky	1	25

Tabuľka č. 8 Možnosť „Iné“

Ako vidíme v tabuľke č. 7, všetci respondenti uviedli využívanie „CD prehrávača alebo iného hudobného zariadenia“. Druhou najčastejšie využívanou pomôckou sú „Zrkadlá“, túto možnosť vybralo 10 respondentov, čo predstavuje 83% opýtaných. 75% opýtaných, teda 9 respondentov, uviedlo možnosti „Zatemnenie okien“ a „Vodná posteľ či matrac s ohrievaním“. 7 respondentov, teda 58% opýtaných, vybralo „Vodný bublinkový valec“, „Optické vlákna“ a „Aromadifuzér“. Polovica opýtaných, teda 6 respondentov označilo možnosti „Diskogul'a, zrkadlová guľa“, „Projektor na premietanie obrazcov“, „Farebné reflektory“, „Sedací vak“ a „Kútik jemnej motoriky“. Možnosť „Iné“ vybrali 4 respondenti a doplnené pomôcky sme uviedli v tabuľke č. 8, kde 3 respondenti vybrali uviedli „LED diódový pás“ a „Lávové lampy“, ďalej možnosť „Plazmová guľa“ doplnili 2 respondenti a „Vibračné pomôcky“, „Kartáče“ a „Svetelné hračky“ doplnil 1 respondent. 2 respondenti, čo

predstavuje 17% zo všetkých respondentov, uviedli možnosť „Hojdačka či závesné hojdacie hniezdočko“. „Taktilný chodník“ označil 1 respondent, teda 8% a možnosti „Guľôčkový bazén“ a „Light box“ nevybral ani jeden respondent.

Respondent v rozhovore č. 1 vybral možnosti „Vodná posteľ“, „Zatemnenie okien“, „Bublínkový valec“, „Osvetlené nebesá“, „Diskogul'a“, „Zrkadlá“, „Optické vlákna“, „CD prehrávač“, „Závesná hojdačka“, „Projektor na premietanie obrazcov s rôznou tematikou“, „Farebné reflektory“, „Aromadifuzér“, „Sedací vak“, „Guľôčkový bazén“, „Kútik jemnej motoriky“ a doplnil „Bublínkostroj“. Ku guľôčkovému bazénu doplnil, že ho majú len 2 týždne, ale u detí vyvolal veľký úspech. Je podsvietený a mení farby. Tým, že guľôčky sú priehľadné, tak farebné svetlo preniká celým bazénom. Respondent im tam zvykne skryť plyšové zvieratká, deti sa tam uvoľnia, schovávajú, cítia sa bezpečne.

Respondent v rozhovore č. 2 uviedol rovnaké možnosti ako respondent č. 1 a v možnosti „Iné“ doplnil „Bublínkostroj“ a „Kútik hrubej motoriky“.

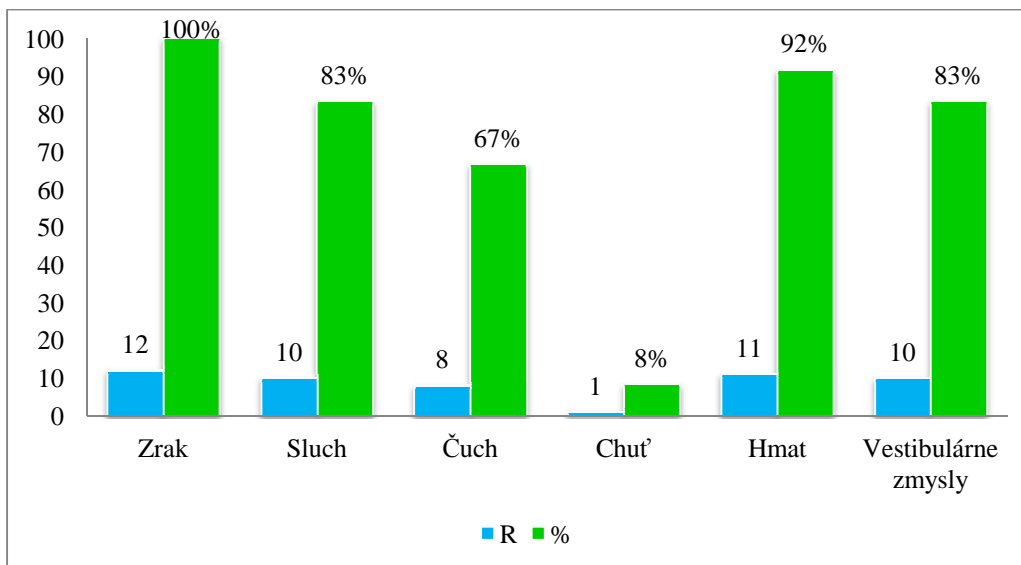
Pri zariadení miestností sa necháva voľná ruka organizátorovi. Pomôcky a zariadenie sa musia prispôbovať klientele, ktorá snoezelen bude navštevovať. Naši respondenti uviedli v otázke č. 5 využívanie bielej (svetlej) alebo tmavej miestnosti. V kapitole 2.3 Typy multisenzorických miestností sme uviedli krátku charakteristiku jednotlivých druhov miestností. Pri bielej aj tmavej miestnosti je samozrejماً eliminácia denného svetla, preto je potrebné zatemnenie okien, pokiaľ sa v miestnosti okná nachádzajú. V našom prieskume uviedlo 100% respondentov využívanie CD prehrávača či inej zvukovej techniky. V otázke č. 8 všetci respondenti uviedli využívanie snoezelenu na relax a pri relaxe hrá veľmi dôležitú úlohu práve relaxačná hudba, čiže tieto výsledky spoločne korešpondujú. V oboch miestnostiach sú dôležité farebné reflektory a iné svetelné pomôcky, napríklad vodné bublinkové valce, optické vlákna, ale aj ostatné pomôcky na stimuláciu všetkých zmyslov, napríklad sedacie vaky, hojdačky, aromadifuzér, kútiky jemnej a hrubej motoriky.

V oblasti *Vybavenie miestnosti* sme si zistili, aké zariadenie v miestnosti prevažuje a ktoré pomôcky sú využívané veľmi málo. Pomerne málo sú využívané polstrované steny, taktilný chodník či guľôčkový bazén. Naopak, základné pomôcky na stimuláciu sluchu a zraku, ako CD prehrávač, vodné bublinkové valce a projektory sú využívané bežne a zo skúsenosti vieme, že sa u detí aj u pracovníkov stretávajú s veľkým úspechom.

Ďalšou oblasťou v dotazníku bola *Iné využitie snoezelenu*. Zaradili sme sem 7 otázok, 3 uzavreté, 2 polootevorené a 2 otvorené.

24. Aké zmysly najčastejšie stimulujete počas práce v snoezelen miestnosti?

Táto otázka bola poloopená, respondenti mohli vybrať viaceré zo 6 možností.

Graf č. 13 Stimulácia zmyslov

Z grafu č. 14 vyplýva, že najviac je stimulovaný „Zrak“, túto možnosť uviedlo všetkých 12 respondentov, teda 100% opýtaných. 11 respondentov uviedlo možnosť „Hmat“, čo predstavuje 92% opýtaných. 83%, teda 10 respondentov, vybralo možnosti „Sluch“ a „Vestibulárne zmysly“. Stimuláciu „Čuch“ uviedlo 67% opýtaných, čo je 8 respondentov. Iba 1 respondent vybral možnosť „Chuť“, čo predstavuje 8% opýtaných.

Respondent v rozhovore č. 1 uviedol, že v rámci vyučovania pripravuje štruktúrované hodiny, ktoré zameriava na všetky zmysly. Ako príklad uvádza hodinu ovocia, kde deťom nakrája rôzne druhy ovocia, môžu ich ovoňať, ochutnať, vidieť, dotknúť sa ich šťavy a porovnávať ich vizuálnu stránku. Pri tejto výučbe využíva aj možnosť navolenia farby na vodnom bublinkovom valci, čím umocňuje vizuálny vnem.

Respondent v rozhovore č. 2 uviedol, že v snoezelene sa snaží stimulovať všetky zmysly, najmenej sa ale venuje chuti. Je to z dôvodu, že občas sú veľmi náročné podmienky na stimuláciu chuti, veľa klientov má diagnózy postihujúce tráviaci trakt a nemôže im dať ochutnať napríklad čokoládu a podobne. Chuť sa ale snaží stimulovať, napríklad ovocím či bežnými potravinami v rámci rôznych tematických jednotiek.

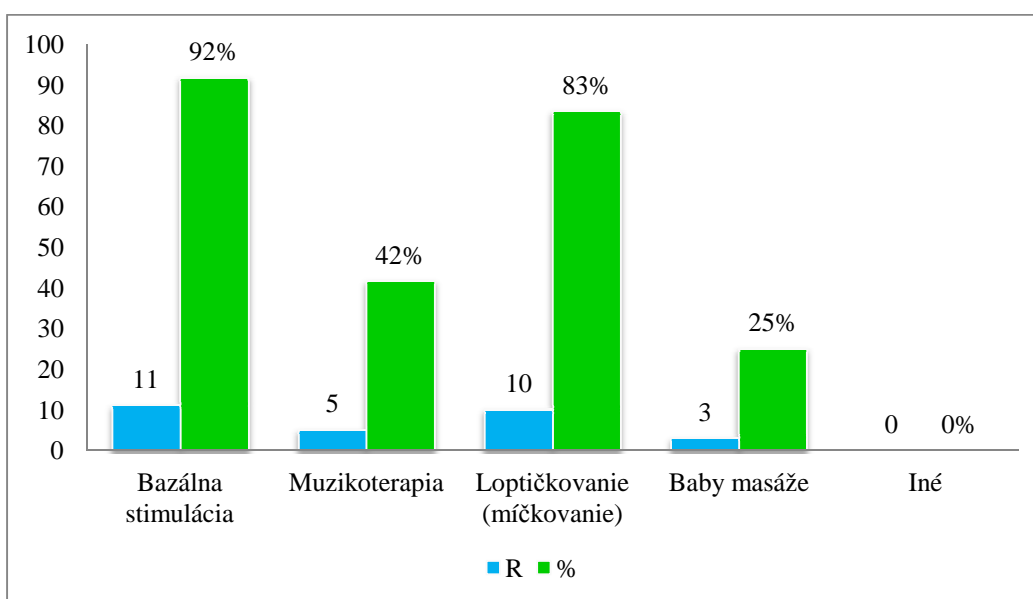
Snoezelen ako multisenzorické prostredie sa zameriava na stimuláciu všetkých zmyslov bez nutnosti intelektuálneho chápania. Klienti aktívne aj pasívne prežívajú nové podnety, čo vedie k rozširovaniu horizontu ich poznania a tiež k podpore ich sebauvedomenia, sebareflexii, k zlepšeniu sociálnej komunikácie a sociálnej interakcie. (Ponechalová, 2009)

25. Využívate snoezelen miestnosť na iné terapie a aktivity s klientmi?

26. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“, vyberte alebo dopíšte, aké terapie a spôsoby stimulácie využívate.

Otázka č. 25 bola uzavretá a respondenti mohli odpovedať výberom dvoch možností. Otázka č. 26 bola poloopená a respondenti mohli vybrať zo 4 možností, prípadne doplniť inú.

V otázke č. 25 všetkých 12 respondentov uviedlo možnosť „Áno“. Otázka č. 26 priamo nadväzuje na 25. otázku, preto sme sa rozhodli spracovať výsledky do jedného grafu.

Graf č. 14 Iné terapie a spôsoby práce v miestnosti

Z daného grafu môžeme vyčítať, že najviac respondentov zvolilo možnosť „Bazálna stimulácia“, konkrétne 92% z opýtaných. Ďalej 83% respondentov uviedlo „Loptičkovanie (míčkovanie)“. Možnosť „Muzikoterapia“ vybralo 5 respondentov, teda 42% opýtaných. 3 respondenti označili možnosť „Baby masáže“, čo predstavuje 25% opýtaných. Možnosť „Iné“ nevybral ani jeden respondent.

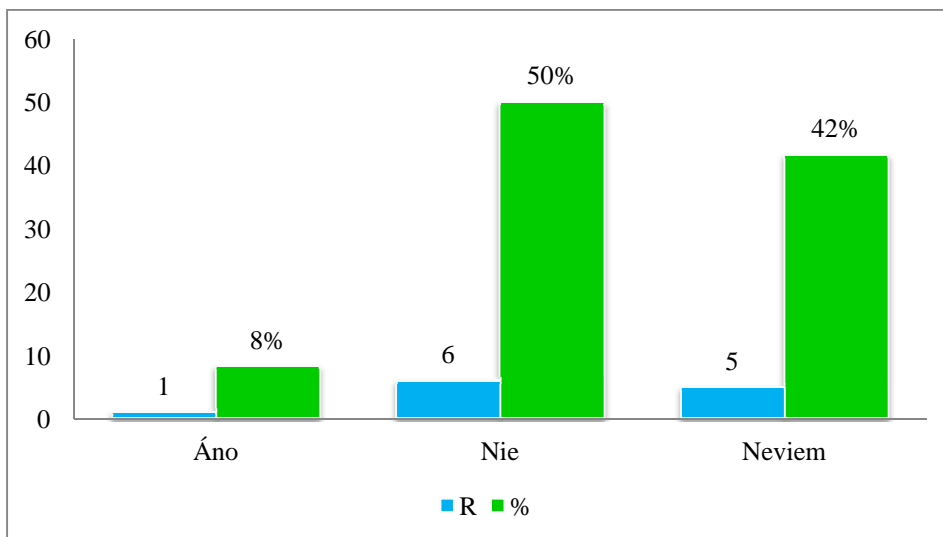
V kapitole 1.3.1 Snoezelen ako forma terapie a tiež v kapitole 1.9 Využívanie miestnosti snoezelen na iné postupy a aktivity popisujeme, aké sú možnosti využívania miestnosti snoezelen. Na jednej strane sa tieto metódy a prístupy môžu prelínať a rôznym spôsobom spájať, na strane druhej môžeme využívať snoezelen miestnosť ako prostredie pre iné spôsoby stimulácie.

V rozhovore č. 1 respondent uviedol, že snoezelen miestnosť nevyužíva na iné prístupy a spôsoby stimulácie. V rozhovore č. 2 respondent uviedol využívanie miestnosti snoezelen na muzikoterapiu aj arteterapiu. V budúcnosti tiež plánujú v danom zariadení

vyškolenie terapeutov snoezelenu a ďalších pracovníkov v bazálnej stimulácii a budú tieto metódy podľa možností využívať spoločne.

27. Myslíte, že Vám ako odborníkovi a pracovníkovi pomáhajúcej profesie pomáha návšteva snoezelenu ako prevencia syndrómu vyhorenia?

Otázka č. 27 bola uzavretá a respondenti mohli vybrať z 3 možností.

Graf č. 15 Snoezelen ako prevencia syndrómu vyhorenia

V grafe č. 15 vidíme, že iba 1 respondent z 12 uviedol odpoveď „Áno“, čo predstavuje 8%. 50% opýtaných, teda 6 respondentov, uviedlo možnosť „Nie“ a 42% opýtaných, čo je 5 respondentov, vybralo možnosť „Neviem“.

V rozhovore č. 1 respondent uviedol, že mu snoezelen určite pomáha ako prevencia syndrómu vyhorenia, pretože za dverami snoezelenu sa všetko spomalí a človek nie je fixovaný na povinnosti. Hneď tam vidí spätnú väzbu a motivuje ho, že deti sa v snoezelene cítia dobre a nemusia ich do ničoho nútiť.

Respondent v rozhovore č. 2 tiež uviedol, že snoezelen určite pomáha ako prevencia syndrómu vyhorenia, pretože v miestnosti si všíma veci, ktoré si bežne v triede nevšimne a tým sa posúva ďalej.

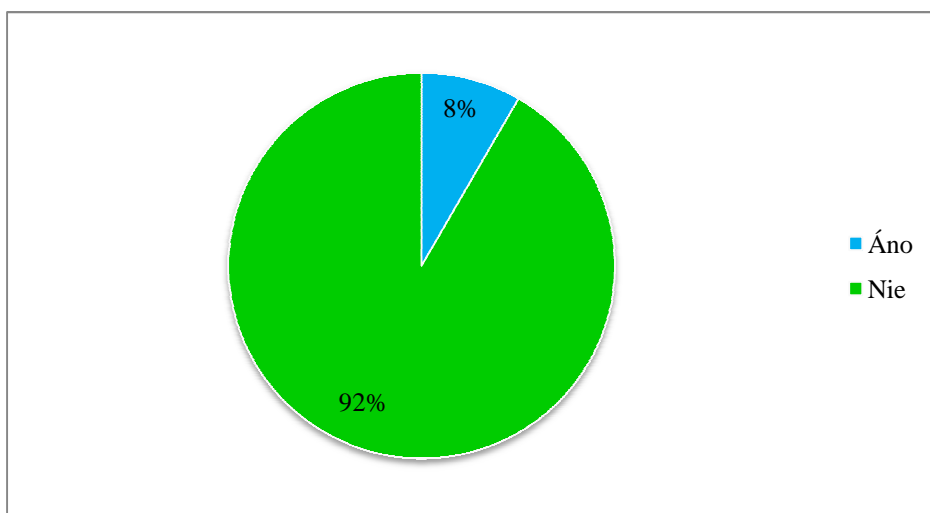
Syndróm vyhorenia je súbor príznakov, ktoré sa týkajú hlavne ľudí pracujúcich s inými ľuďmi a je typický citovým a mentálnym vyčerpaním. Často môže byť dôsledkom dlhodobého stresu. Jeho súčasťou sú pochybnosti o zmysle svojej práce. Medzi typické príznaky patrí napríklad sklúčenosť, bezmocnosť, nechúť, cynizmus, nesústredenosť, znížená ochota pracovať s ľuďmi, súkromné konflikty. Tiež sa odráža v telesnej rovine, časté sú

problémy so spánkom, jedlom, človek sa rýchlo unaví. (www.syndrom-vyhoreni.psychoweb.cz)

28. Využívate snoezelen miestnosť na Váš osobný relax?

29. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“ špecifikujte, ako často využívate snoezelen miestnosť na osobný relax.

Otázka č. 28 je zatvorená a respondenti mohli vybrať z 2 možností. Otázka č. 29 je otvorená a respondenti mohli odpovedať podľa vlastného uváženia.

Graf č. 16 Osobný relax v snoezelene

Na otázku č. 28 nám iba 1 respondent uviedol možnosť „Áno“, zvyšných 11 respondentov, čo je 92% opýtaných, uviedlo, že nevyužíva snoezelen miestnosť na svoj osobný relax.

V rozhovore č. 1 respondent uviedol, že vo svojom voľnom čase do miestnosti relaxovať nechodí, že na to nie je čas, ale počas práce s deťmi to je preňho aktívny relax.

Respondent č. 2 uviedol, že relaxovať v snoezelene nestíha, aj keď je to skvelá myšlienka.

Táto otázka a jej výsledky nám priamo odpovedajú na predpoklad, ktorý hovorí, že miestnosť snoezelen nie je využívaný zamestnancami materských škôl na osobný relax. Iba 1 respondent z dotazníkového šetrenia uviedol, že v snoezelen miestnosti relaxuje. Zo skúsenosti vieme, že vyťaženosť zamestnancov a množstvo povinností im znemožňuje využívanie miestnosti pre samého seba. Náš predpoklad sa výsledkom dotazníka aj rozhovorom potvrdil.

Na otázku č. 29 nám odpovedal 1 respondent a počet relaxov bližšie nešpecifikoval, uviedol odpoveď „Podľa potreby“.

30. Využívate snoezelen miestnosť na iné aktivity, porady a stretnutia?

Táto otázka bola konštruovaná ako otvorená a respondenti mali možnosť odpovedať podľa vlastných skúseností. Spracovali sme ju do tabuľky pomocou kategorizácie odpovedí.

Kategória	Počet respondentov	%
Nie	8	67
Áno	1	8
Pracovné porady	2	17
Metodické združenia	1	8

Tabuľka č. 9 Snoezelen a pracovné stretnutia

V danej tabuľke vidíme, že 8 respondentov, teda 67% opýtaných, uviedlo odpoveď „Nie“. 1 respondent uviedol odpoveď „Áno“, ale bližšie nešpecifikoval, na aké stretnutia či porady snoezelen miestnosť využívajú. 2 respondenti špecifikovali odpoveď na „Pracovné porady“, čo je 17% opýtaných a 1 respondent, čo predstavuje 8%, uviedol odpoveď „Metodické združenia“.

Respondent v rozhovore č. 1 odpovedal, že snoezelen miestnosť zatiaľ nevyužívajú na konkrétne porady či supervízie. Robia v nej len exkurzie záujemcom a študentom stredných a vysokých škôl.

V rozhovore č. 2 respondent uviedol, že do snoezelenu chodia s kolegami na metodické združenia a odohrala sa tam tiež vedecká konferencia týkajúca sa snoezelenu.

V oblasti *Iné využitie snoezelenu* sme zistili, na ktoré zmysly sa pracovníci pri práci v snoezelene najviac zameriavajú a najviac ich stimulujú. Tiež sme sa zamerali na zistenie názoru zamestnancov, či považujú snoezelen ako prevenciu syndrómu vyhorenia a či ho sami využívajú na relax. Na základe odpovedí snoezelen týmto spôsobom nie je využívaný a z nášho pohľadu je to škoda, pretože pri pomáhajúcich profesiách, ktoré sú veľmi náročné na psychiku človeka, je dôležité nájsť si čas na oddych, zastaviť sa a nechať si chvíľu len sám pre seba, a práve snoezelen miestnosť na to poskytuje ideálne prostredie.

Záver

Cieľom tejto práce bolo zhrnutie teoretických informácií o metóde snoezelen a zmapovane využívania tejto metódy v materských školách pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Juhomoravskom a Olomouckom kraji.

Z oboch krajov sme z pôvodného počtu 39 materských škôl pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami postupným selektovaním na základe jednotlivých kritérií získali 8 materských škôl, 6 v Juhomoravskom kraji a 2 v Olomouckom kraji. Z oslovených 8 materských škôl všetky súhlasili s účasťou na našom prieskume a následne naše dotazníky vyplnilo 12 respondentov. Ďalších respondentov sme získali prostredníctvom rozhovorov, konkrétne sme získali 2 rozhovory.

Zo spracovaných výsledkov sme zistili, že väčšina materských škôl zúčastnená na našom prieskume využíva tmavú miestnosť snoezelen. Financovanie miestnosti väčšinou prebiehalo z vlastného rozpočtu materských škôl, len málo respondentov využili súkromných sponzorov či granty. Pri samotnej práci s dieťaťom preferujú hlavne relax a terapeutickú prácu, ďalej uprednostňujú individuálnu prácu s dieťaťom. U pracovníkov v snoezelene prevláda vysokoškolské vzdelanie aspoň I. stupňa, najčastejšie je zastúpená špeciálnopedagogická odbornosť. Polovica respondentov s dotazníkového šetrenia a obaja respondenti z rozhovorov uviedli odborné vyškolenie pre prácu v snoezelene.

V klientele najviac prevládajú deti s kombinovaným a mentálnym postihnutím, deti predškolského a mladšieho školského veku. Najviac je v miestnosti stimulovaný zrak a sluch, ďalej je to hmat a vestibulárny systém. Pracovníci v snoezelene takmer vôbec neuviedli využívanie tejto miestnosti na osobný relax a len málo z nich predpokladá, že práca v snoezelene pôsobí ako prevencia syndrómu vyhorenia.

Z nášho prieskumu môžeme vyvodit' závery, že v jednotlivých materských školách je metóda snoezelen využívaná aktívne. Tiež je pomerne často spájaná s inými terapiami a spôsobmi stimulácie, ako je napríklad bazálna stimulácia, muzikoterapia či loptičkovanie. Odbornosť pracovníkov v snoezelene nie je úplná, nie všetci zamestnanci majú odborné vyškolenie a napriek tomu terapeuticky pôsobia na klientov.

V našich končinách je metóda snoezelen využívaná prevažne na relax, terapiu či vzdelávanie a podmienená je klientelou s určitým zdravotným postihnutím a v menšej miere zdravotným a sociálnym znevýhodnením. Využívanie tejto metódy u intaktnej populácie, napríklad u pracovníkov pomáhajúcich profesií, ešte nie je až tak preferované.

Zoznam zdrojov

Bibliografické zdroje:

AMBLER, Zdeněk, 2006. *Základy neurologie*. 6. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum. Univerzita Karlova v Praze. ISBN 80-246-1258-5.

BREHMER, Christian. Snoezelen - der non-direktive therapeutische Ansatz. In MERTENS, Krista a VERHEUL, Ad, 2003. *Snoezelen viele Länder - viele Konzepte*. Berlin. ISNA, s. 147-156.

FILATOVA, Renáta a JANKŮ, Kateřina, 2010. *Snoezelen*. Ostrava: Tiskárna Kleinwächter. ISBN 978-80-260-0115-7.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANKŮ, Kateřina, 2010. *Využívání metody SNOEZELLEN u osob s mentálním postižením*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostrave. Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7368-915-5.

MERTENS, Krista, 2005. *Snoezelen - Anwendungsfelder in die Praxis*. Dortmund: Verlag modernes Lernen. ISBN 3-8080-0577-7.

MERTENS, Krista, 2003. *Snoezelen-eine Einführung in die Praxis*. Dortmund: Verlag modernes Lernen. ISBN 3-8080-0518-1.

OPATRÍLOVÁ, Dagmar, 2005. *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. Brno: Masarykova univerzita v Brne. Pedagogická fakulta. ISBN: 80-210-3819-5.

OPRAVILOVÁ, Eva. Pojetí, smysl a základní orientace předškolní výchovy. In KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a PUPALA, Branislav, eds. 2001 *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-585-7.

ORIEŠČIKOVÁ, Helena a HRČOVÁ, Jana, 2010. *Snoezelen*. Ružomberok: Verbum - vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku. ISBN 978-80-8084-639-8.

PONECHALOVÁ, Daniela, 2009. *Snoezelen: Úvod do tématiky*. Bratislava: 3lobit, o.z. ISBN neuvedené.

SCHWANECKE, Friedrich, 2004. *Snoezelen Möglichkeiten und Grenzen in verschiedenen Anwendungsbereichen*. Marburg: Lebenshilfe-Verlag. ISBN 3-88617-310-0.

ŠVARCOVÁ, Iva, 2006. *Mentální retardace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-060-7.

VERHEUL, Ad, 2004. *Snoezelen Materialien selbstgemacht*, Ede.

Zákony, vyhlášky, metodické pokyny:

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004.

Vyhláška č. 73/2005 Sb. ,o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje:

ČÁDOVÁ, Eva, Prostředky speciálněpedagogické podpory. In MICHALÍK, Jan a HANÁK, Petr, 2012. *Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením*. [online] [cit. 2.3.2014]. Dostupné z: <http://spc-info.upol.cz/profil/wp-content/uploads/publikace/nk2.pdf>.

GALLAN, Ian, 2003. *To examine multi-sensory programs for disabled students and how these programs will assist students acquire and develop functional skills to further their independence and quality of life*. [online] [citované dňa 4.marca 2014]. Dostupné z http://www.churchilltrust.com.au/media/fellows/Gallan_Ian_2003.pdf.

HRČOVÁ, Jana. Závěry z výskumného šetrenia zameraného na využívanie multisenzorických miestností v Českej republike. In: *Snoezelen.sk* [online]. 2014 [cit. 19.3.2014]. Dostupné z: http://snoezelen.sk/wp-content/uploads/2014/02/suhrnne-zistenia_CR.pdf.

Informačný a servisný portál k práci v multisenzorickom prostredí. [online] [cit. 14.12.2013]. Dostupné z: <http://snoezelen.sk/>.

Snoezelen. [online] [cit. 10.12.2013]. Dostupné z: <http://www.isna-mse.org/isna-mse/Snoezelen.html>.

Syndrom vyhoření - úvod. [online]. [cit. 22.3.2014]. Dostupné z: <http://www.syndrom-vyhoreni.psychoweb.cz/>.

ZAPLETALOVÁ, Jana. Metodická zpráva zaměřená na speciální vzdělávací potřeby - zmapování vyrovnávacích a podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2014 [cit. 2.3.2014]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramps/zprava>.

STACHOVÁ, Hana a FILATOVA, Renáta. SNOEZELEN koncept. In *Vedecká konferencia - Aktuálne trendy vo výchove a vzdelávaní viacnásobne postihnutých vo V4*. [prezentácia na DVD vo formáte .ppt]. 2013. Kremnica. ISBN 978-80-971523-0-7.

Odporúčaná literatúra:

FOWLER, Susan, 2008. *Multisensory Rooms and Environments*. London: Jessica Kingsley Publishers. ISBN: 978-1-84310-462-9.

HUTCHINSON, Roger a KEWIN, Joe, 1994. *Sensations & Disability: Sensory Environments for Leisure, Snoezelen, Education and Therapy*. ROMPA, ISBN 09-512-8211-5.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana, 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1284-0.

MERTENS, Krista a VERHEUL, Ad, 2003. *Snoezelen viele Länder – viele Konzepte*. Berlin: ISNA.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří, 2008. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.

PAGLIANO, Paul, 2001. *Using a Multisensory Environment*. London: David Fulton Publishers. ISBN 1-85346-716-2.

VALENTA, Milan a MÜLLER, Oldřich, 2009. *Psychopedie*. 4. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Nakladatelství Parta. ISBN 978-80-7320-137-1.

Zoznam príloh

Príloha č. 1 Sprievodná informácia a dotazník použitý pri prieskume

Príloha č. 2 Rozhovor č. 1 a rozhovor č. 2

Príloha č. 1

Sprievodná informácia k dotazníku

Dobrý deň,

volám sa Barbora Kuzmická a som študentkou 3. ročníka bakalárskeho štúdia Špeciálnej pedagogiky raného veku na Univerzite Palackého v Olomouci. Chcela by som Vás poprosiť o vyplnenie dotazníka, ktorý je súčasťou mojej bakalárskej práce s názvom Snoezelen a jeho využitie v materských školách pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Cieľom práce je vytvoriť prehľad o materských školách pre deti so špeciálnymi potrebami v Juhomoravskom a Olomouckom kraji, ktoré využívajú snoezelen miestnosť a objasniť spôsoby využívania tejto metódy. Dotazník je anonymný.

Otázky sú zoradené podľa jednotlivých oblastí a sú konštruované ako uzavreté, kde vyberáte jednu z možností, otvorené, kde dopisujete odpoveď podľa vlastného uváženia, a polootvorené, v ktorých máte možnosť vybrať viacero možností, prípadne dopísať vlastnú. Jednotlivé možnosti vyberajte zakrúžkovaním písmenka prislúchajúceho danej možnosti.

Vopred Vám ďakujem za Váš čas a ochotu pri vyplňovaní nasledujúcich otázok.

Barbora Kuzmická

DOTAZNÍK

1. V ktorom kraji sa nachádza materská škola, v ktorej pracujete?

- a) Juhomoravský kraj
  - b) Olomoucký kraj
-

TVORBA SNOEZELENU A PRÁCA V ŇOM:

2. Kde ste získali financie na tvorbu snoezelen miestnosti?

Môžete označiť viacero odpovedí.

- a) Zo zdrojov EÚ pomocou vypracovania projektu
- b) Z vlastného rozpočtu
- c) Pomocou súkromných sponzorov
- d) Neviem
- e) Iné: _____

3. Podieľalo sa na navrhovaní snoezelen miestnosti nejaké odborné školiace stredisko alebo iný odborník?

- a) Áno
- b) Nie
- c) Neviem

4. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“, vypíšte, aké centrum alebo odborník sa podieľal na poradenstve alebo návrhu snoezelen miestnosti.

Pri odborníkovi napíšte profesiu (napríklad architekt, snoezelen terapeut a pod.)

---

5. Aký typ snoezelen miestnosti využívate?

Môžete označiť viacero odpovedí, prípadne dopísať iné.

- a) Biela miestnosť
- b) Tmavá miestnosť
- c) Iné: _____

6. Využívate pri práci s klientmi snoezelen ako formu terapie?

a) Áno

b) Nie

7. Využívate snoezelen ako prostredie na vzdelávanie?

a) Áno

b) Nie

8. Využívate snoezelen ako formu relaxu a oddychu klientov?

a) Áno

b) Nie

9. Aký spôsob práce v snoezelene z hľadiska počtu klientov využívate?

Môžete označiť aj obe odpovede.

a) Individuálna práca

b) Skupinová práca

ZAMESTNANCI:

10. Koľko zamestnancov z celkového počtu zamestnancov pracuje v snoezelen miestnosti?

Vypíšte napr. 3/5 - 3 zamestnanci z celkového počtu 5.

---

11. Aké je vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

a) Stredné odborné s maturitou

b) Vyššie odborné

c) Vysokoškolské

12. Ak ste v predchádzajúcej otázke vybrali možnosť „Vysokoškolské“, špecifikujte stupeň vzdelania.

- a) I. stupeň (bakalárske)
- b) II. stupeň (magisterské)
- c) III. stupeň (doktorandské)

13. Aké odborné vzdelanie máte?

Môžete označiť viacero odpovedí, prípadne doplniť iné odborné vzdelanie.

- a) Pedagogické
- b) Špeciálnopedagogické
- c) Psychologické
- d) Iné: _____

14. Ste špeciálne vyškolený/á na prácu v snoezelene?

- a) Áno
- b) Nie

15. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“, špecifikujte, kde ste boli vyškolený/á.

_____

KLIENTELA:

16. Aký druh postihnutia alebo zdravotného či sociálneho znevýhodnenia prevláda u klientov, ktorí navštevujú snoezelen miestnosť vo vašom zariadení?

Môžete označiť viacero odpovedí, prípadne dopíšte iné.

- a) Zrakové postihnutie
- b) Sluchové postihnutie
- c) Telesné postihnutie
- d) Mentálne postihnutie
- e) Poruchy autistického spektra
- f) Kombinované postihnutie

g) Sociálne znevýhodnenie

h) Iné: _____

17. Umožňujete využívať snoezelen miestnosť aj iným zariadeniam a ich klientom?

a) Áno

b) Nie

18. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“, špecifikujte zariadenia, ktorým umožňujete využívať snoezelen miestnosť.

Napr. základná škola špeciálna, stredná škola, domov dôchodcov a pod.

_____

19. Aká je klientela podľa veku, ktorá navštevuje snoezelen miestnosť vo vašom zariadení?

Môžete označiť viacero odpovedí.

a) Deti predškolského veku (do 6 rokov)

b) Žiaci mladšieho školského veku (od 7 do 12 rokov)

c) Žiaci staršieho školského veku (od 13 do 15 rokov)

d) Žiaci v dorastovom veku (od 15 do 18 rokov)

e) Dospelí klienti

f) Seniori

VYBAVENIE MIESTNOSTI:

20. Aké biele osvetlenie využívate?

Môžete označiť viacero odpovedí, prípadne dopíšte iné.

a) Neónové

b) Nízkovoltové halogénové

c) S regulovateľnosťou intenzity

d) Žiadne

e) Iné: _____

21. Aký druh podlahy máte v snoezelen miestnosti?

- a) Mäkká podlaha (linoleum, polstrovaná a pod.)
- b) Drevená podlaha
- c) Dlaždicová podlaha
- d) Koberce

22. Máte v snoezelen miestnosti polstrované steny?

- a) Áno
- b) Nie

23. Aké je vybavenie vašej snoezelen miestnosti?

Označte všetky možné pomôcky, prípadne dopíšte iné.

- a) Vodná posteľ či matrac s ohrievaním
  - b) Zatemnenie okien
  - c) Vodný bublinkový valec
  - d) Osvetlené nebesá
  - e) Diskoguľa, zrkadlová guľa
  - f) Zrkadlá
  - g) Optické vlákna
  - h) CD prehrávač alebo iné hudobné zariadenie
  - i) Hojdačka či závesné hojdacie hniezdočko
  - j) Projektor na premietanie obrazcov s rôznou tematikou
  - k) Farebné reflektory
  - l) Aromadifuzér
  - m) Sedací vak
  - n) Guľôčkový bazén
  - o) Light box
  - p) Kútik jemnej motoriky
  - q) Taktilný chodník
  - r) Iné: _____
-

INÉ VYUŽITIE SNOEZELENU:

24. Aké zmysly najčastejšie stimulujete počas práce v snoezelen miestnosti?

Môžete označiť viacero odpovedí.

- a) Zrak
- b) Sluch
- c) Čuch
- d) Chuť
- e) Hmat
- f) Vestibulárne zmysly

25. Využívate snoezelen miestnosť na iné terapie a aktivity s klientmi?

- a) Áno
- b) Nie

26. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“, vyberte alebo dopíšte, aké terapie a spôsoby stimulácie využívate.

Môžete označiť viacero odpovedí, prípadne dopíšte iné.

- a) Bazálna stimulácia
- b) Muzikoterapia
- c) Loptičkovanie (míčkovanie)
- d) Baby masáže
- e) Iné: _____

27. Myslíte, že vám ako odborníkovi a pracovníkovi pomáhajúcej profesie pomáha návšteva snoezelenu ako prevencia syndrómu vyhorenia?

- a) Áno
- b) Nie
- c) Neviem

28. Využívate snoezelen miestnosť na váš osobný relax?

- a) Áno
- b) Nie

29. Ak ste v predchádzajúcej otázke odpovedali „Áno“ špecifikujte, ako často využívate snoezelen miestnosť na osobný relax.

Počet relaxov za mesiac.

---

30. Využívate snoezelen miestnosť na iné aktivity, porady a stretnutia?

Napr. besedy, prednášky, pracovné porady, supervízie a pod.

Príloha č. 2

Rozhovor č. 1

J. Náš rozhovor sa bude venovať piatim tématickým oblastiam. Prvá oblasť, ktorej sa v rozhovore budeme venovať, je Tvorba snoezelenu a práca v ňom. Kde ste získali financie na tvorbu snoezelen miestnosti? Mám pre Vás aj možnosti; zo zdrojov EÚ alebo pomocou iných grantov, z vlastného rozpočtu, pomocou súkromných sponzorov, iným spôsobom alebo neviete?

R. Pomocou dvoch grantov. K získaniu druhého grantu sme museli vypracovať tiež metodiku práce.

J. Podieľalo sa na navrhovaní snoezelen miestnosti nejaké odborné školiace stredisko alebo nejaký iný odborník?

R. Neviem, pri tvorbe miestnosti som nebola.

J. Aký typ snoezelen miestnosti využívate? Svetlú, tmavú miestnosť alebo iný typ miestnosti?

R. Svetlú, teda bielu miestnosť.

J. Využívate pri práci s klientmi snoezelen ako formu terapie?

R. Áno.

J. Využívate snoezelen ako prostredie na vzdelávanie?

R. Áno, vypracúvam si štruktúrované hodiny na rôzne témy.

J. Využívate snoezelen ako formu relaxu a oddychu klientov?

R. Určite áno.

J. Aký spôsob práce v snoezelene z hľadiska počtu klientov využívate? Individuálnu prácu, skupinovú prácu alebo oboje?

R. Preferujem individuálnu prácu. Skupinová práca závisí od detí, občas ich beriem aj viac. Vtedy si ale deti vyberám tak, aby spolu mohli fungovať, nerušili sa a aby to bolo pre všetkých prínosné.

J. Ďalšou oblasťou je oblasť Zamestanci. Koľko zamestnancov z celkového počtu zamestnancov v zariadení pracuje v snoezelen miestnosti? Nemusia to byť len vyškolení, zaraďte sem všetkých, ktorí v snoezelene pracujú.

R. Myslím, že nás sem chodí 5 z 23.

J. Aké je Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie? Stredné odborné s maturitou, vyššie odborné alebo vysokoškolské?

R. Mám ukončené vysokoškolské vzdelanie.

J. A ktorý stupeň?

R. II. stupeň.

J. Aké odborné vzdelanie máte? Opäť Vám ponúkam možnosti, a to pedagogické, špeciálnopedagogické, psychologické alebo nejaké iné vzdelanie?

R. Mám ukončenú sociálnu prácu a v súčasnosti si dorábam pedagogické minimum a špeciálnu pedagogiku sluchovo postihnutých.

J. Ste špeciálne vyškolená na prácu v snoezelene? Ak áno, kde prebiehalo školenie?

R. Áno, som vyškolený a certifikovaná a školenie som absolvovala spoločne s kolegami cez Bazalsnuz v Ostrave. Financie na vyškolenie boli zahrnuté v grantoch.

J. Ďakujem, ďalšou oblasťou je Klientela. Aký druh zdravotného postihnutia alebo zdravotného či sociálneho znevýhodnenia prevláda u Vašich klientov? Mám možnosti, zrakové postihnutie, sluchové postihnutie, telesné postihnutie, mentálne postihnutie, poruchy autistického spektra, kombinované postihnutie, sociálne znevýhodnenie alebo iné?

R. Sú to hlavne deti s kombinovaným a sluchovým postihnutím, kde je ale takmer vždy pridružené aj mentálne postihnutie. A tiež máme dve deti s poruchami autistického spektra.

J. Umožňujete využívať snoezelen miestnosť aj iným zariadeniam a ich klientom?

R. Zatiaľ nie, túto miestnosť máme v prevádzke zatiaľ len rok, takže ju využívame len pre potreby našich detí a žiakov. Ale je možné, že v budúcnosti umožníme využívať miestnosť napríklad psychiatrickej nemocnici alebo deťom z detského domova.

J. Aká je klientela podľa veku, ktorá navštevuje snoezelen miestnosť vo vašom zariadení? Môžete vybrať z možností, deti predškolského veku, mladšieho školského veku, staršieho školského veku, dospelého veku, dospelí klient a seniori.

R. Sú to deti predškolského veku a mladšieho školského veku.

J. Ďalšia oblasť sa týka Vybavenia miestnosti. Aké biele osvetlenie využívate? Neónové, nízkovoltové halogénové, s regulovateľnosťou svetlosti alebo iné?

R. Biele osvetlenie pri práci s klientmi nevyužívam vôbec. Využívam osvetlenie s jednotlivých komponentov, ako s vodných valcov či reflektorov a projektorov. Biele osvetlenie máme neónové, ale využívame ho len pri presune do miestnosti alebo pri upratovaní či opravách.

J. Aký druh podlahy máte v miestnosti?

R. Máme koberec na celej ploche miestnosti.

J. Máte v miestnosti polstrované steny?

R. Nie.

J. Aké je vybavenie vašej snoezelen miestnosti? Mám pre Vás možnosti alebo môžete doplniť ďalšie pomôcky. Vodná posteľ s ohrievaním, zatemnenie okien, bublinkové valce, osvetlené nebesá, diskogul'a, zrkadlá, optické vlákna, CD prehrávač, závesná hojdačka, projektor na premietanie obrazcov, farebné reflektory, aromadifuzér, sedací vak, guľôčkový bazén, light box, kútik jemnej motoriky, taktilný chodník a iné.

R. Tak máme vodnú posteľ, zatemnenie okien, bublinkový vale, osvetlené nebesá, diskogul'u, vypuklé zrkadlo, optické vlákna, CD prehrávač, hojdačku, projektor na premietanie obrazcov, farebné reflektory, aromadifuzér, sedací vak, osvetlený guľôčkový bazén, kútik jemnej motoriky a tiež motorický stolík a bublinkostroj.

J. Aké zmysly najčastejšie stimulujete počas práce s dieťaťom? Zrak, sluch, čuch, chuť, hmat a vestibulárne zmysly?

R. Môžem určiť aj viacero možností?

J. Určite áno.

R. Tak stimulujem všetky zmysly. Snažím sa robiť štruktúrované hodiny na určité témy, napríklad ovocie, dám ho deťom chytiť, obzrieť si, potom ho rozkrájam, môžu ho ovoňať, porovnávame farby spolu s bublinkovým valcom, na ktorom si volíme farby a pod. Zároveň vždy im dám možnosť pohojdať sa alebo istú chvíľu poležať v bazéne, kde sa uvoľnia.

J. Poslednou oblasťou nášho rozhovoru je Iné využitie snoezelenu. Využívate snoezelen na iné terapie s deťmi, napríklad bazálnu stimuláciu, muzikoterapiu, loptičkovanie, baby masáže a pod.?

R. Nie, nespájam snoezelen s inými terapiami, nemám na to potrebné vyškolenia.

J. Myslíte si, že Vám ako odborníkovi a pracovníkovi pomáhajúcej profesie pomáha návšteva snoezelenu ako prevencia syndrómu vyhorenia?

R. Určite áno, pretože za tými dvermi sa všetko spomalí a človek nie je fixovaný na povinnosti. Je tam iný svet, vidím u detí hneď spätnú väzbu a a motivujú ma tým, že sa tam cítia dobre a nemusím ich do ničoho nútiť.

J. Využívate snoezelen miestnosť na Váš osobný relax?

R. Nie, nevyužívam, pretože na to nie je čas. Ale každá hodina v snoezelene je pre mňa aktívnym oddychom, tak je to veľmi fajn.

J. Využívate snoezelen miestnosť na iné aktivity, porady alebo stretnutia? Napríklad besedy, prednášky, pracovné porady, supervízie a pod.?

R. Nie, iba raz sme tu mali konferenciu, alebo keď predstavujeme miestnosť študentom a záujemcom. Pracovné porady tam nemávame.

Rozhovor č. 2

J. Náš rozhovor sa bude skladať z piatich tematických oblastí. Prvá oblasť, ktorej sa v rozhovore budeme venovať, je Tvorba snoezelenu a práca v ňom. Kde ste získali financie na tvorbu snoezelen miestnosti? Mám pre Vás aj možnosti; zo zdrojov EÚ alebo pomocou iných grantov, z vlastného rozpočtu, pomocou súkromných sponzorov, iným spôsobom alebo neviete?

R. Vypracovala som projekt a vďaka tomu som získala financie na zariadenie cez nadáciu. Na druhý projekt som získala financie cez V4. Tiež som oslovila niekoľkých súkromných sponzorov.

J. Podieľalo sa na navrhovaní snoezelen miestnosti nejaké odborné školiace stredisko alebo nejaký iný odborník?

R. Snoezelen miestnosť som si navrhla aj zariadila sama, ale pri inštalácii jednotlivých elektronických zariadení nám pomáhal technik.

J. Aký typ snoezelen miestnosti využívate? Svetlú, tmavú miestnosť alebo iný typ miestnosti?

R. Máme svetlú miestnosť.

J. Využívate pri práci s klientmi snoezelen ako formu terapie?

R. Áno.

J. Využívate snoezelen ako prostredie na vzdelávanie?

R. Určite áno.

J. Využívate snoezelen ako formu relaxu a oddychu klientov?

R. Áno, vždy nechám deťom chvíľu na relax.

J. Aký spôsob práce v snoezelene z hľadiska počtu klientov využívate? Individuálnu prácu, skupinovú prácu alebo oboje?

R. Najradšej pracujem s deťmi individuálne, ale občas si beriem do snoezelenu aj skupinu, no maximálne dvojice, výnimočne trojice. Aj to musím zvážiť, aké deti tam spoločne môžem zobrať.

J. Ďalšou oblasťou je oblasť Zamestanci. Koľko zamestnancov z celkového počtu zamestnancov v zariadení pracuje v snoezelen miestnosti? Nemusia to byť len vyškolení, zaradíte sem všetkých, ktorí v snoezelene pracujú.

R. Sme traja, ktorí pracujeme v tejto miestnosti z celkového počtu 22 zamestnancov.

J. Aké je Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie? Stredné odborné s maturitou, vyššie odborné alebo vysokoškolské?

R. Mám vysokoškolské vzdelanie.

J. A ktorý stupeň?

R. Mám ukončený II. stupeň.

J. Aké odborné vzdelanie máte? Opäť Vám ponúkam možnosti, a to pedagogické, špeciálnopedagogické, psychologické alebo nejaké iné vzdelanie?

R. Mám špeciálnopedagogickú odbornosť, konkrétne somatopédiu.

J. Ste špeciálne vyškolená na prácu v snoezelene? Ak áno, kde prebiehalo školenie?

R. Áno, som odborne vyškolená cez Bazalsnuz v Ostrave.

J. Ďalšou oblasťou je Klientela. Aký druh zdravotného postihnutia alebo zdravotného či sociálneho znevýhodnenia prevláda u Vašich klientov? Mám možnosti, zrakové postihnutie, sluchové postihnutie, telesné postihnutie, mentálne postihnutie, poruchy autistického spektra, kombinované postihnutie, sociálne znevýhodnenie alebo iné?

R. Máme deti najčastejšie s DMO, teda kombinovaným postihnutím, ďalej je to sluchové postihnutie a deti s poruchami autistického spektra.

J. Umožňujete využívať snoezelen miestnosť aj iným zariadeniam a ich klientom?

R. Zatiaľ takúto spoluprácu nemáme. Ponúkli sme túto možnosť poradenskému zariadeniu, ale zatiaľ sa nevyjadrili a nedohodli sme podmienky.

J. Aká je klientela podľa veku, ktorá navštevuje snoezelen miestnosť vo vašom zariadení? Môžete vybrať z možností, deti predškolského veku, mladšieho školského veku, staršieho školského veku, dospelého veku, dospelí klient a seniori.

R. Najčastejšie sú to deti predškolského veku, ďalej žiaci mladšieho školského veku, staršieho školského veku a tiež žiaci v dorastovom veku.

J. Ďalšia oblasť sa týka Vybavenia miestnosti. Aké biele osvetlenie využívate? Neónové, nízkovoltové halogénové, s regulovateľnosťou svetlosti alebo iné?

R. Máme neónové osvetlenie, ale nevyžívam ho. Pracujem so svetlom z jednotlivých pomôcok.

J. Aká druh podlahy máte v miestnosti?

R. Máme koberec.

J. Máte v miestnosti polstrované steny?

R. Nie, nemáme.

J. Aké je vybavenie vašej snoezelen miestnosti? Mám pre Vás možnosti alebo môžete doplniť ďalšie pomôcky. Vodná posteľ s ohrievaním, zatemnenie okien, bublinkové valce, osvetlené nebesá, diskogul'a, zrkadlá, optické vlákna, CD prehrávač, závesná hojdačka, projektor na premietanie obrazcov, farebné reflektory, aromadifuzér, sedací vak, guľôčkový bazén, light box, kútik jemnej motoriky, taktilný chodník a iné.

R. Máme vodnú posteľ s ohrievaním, zatemnené okná, bublinkový valec, diskogul'u s otočným zariadením, vypuklé zrkadlá, optické vlákna, CD prehrávač, závesné hojdacie hniezdočko, projektor na premietanie obrazcov, farebné reflektory, aromadifuzér, sedací vak, podsvietený guľôčkový bazén, kútik jemnej motoriky a z iných, bublinkostroj a kútik hrubej motoriky.

J. Aké zmysly najčastejšie stimulujete počas práce s dieťaťom? Zrak, sluch, čuch, chuť, hmat a vestibulárne zmysly?

R. Snažím sa stimulovať všetky zmysly, ale priznám sa, že chuť stimulujem najmenej, hlavne z dôvodu, že medzi deťmi sú deti s rôznymi zažívacími ťažkosťami a nie všetko môžu konzumovať.

J. Poslednou oblasťou nášho rozhovoru je Iné využitie snoezelenu. Využívate snoezelen na iné terapie s deťmi, napríklad bazálnu stimuláciu, muzikoterapiu, loptičkovanie, baby masáže a pod.?

R. Zatiaľ robíme v miestnosti muzikoterapiu a arteterapiu. V budúcnosti sa chceme s kolegami nechať vyškoliť na bazálnu stimuláciu, takže určite tieto dve metódy budeme spájať, pretože snoezelen poskytuje ideálny priestor pre podobné techniky.

J. Myslíte si, že Vám ako odborníkovi a pracovníkovi pomáhajúcej profesie pomáha návšteva snoezelenu ako prevencia syndrómu vyhorenia?

R. Jednoznačne áno. Vnímam tam veci, aké si v triede nevšímam a to ma posúva ďalej. Vidím progres a spätnú väzbu a tá je na nezaplatenie v práci, akú robíme.

J. Využívate snoezelen miestnosť na Váš osobný relax?

R. Nestíham, ale rada by som.

J. Využívate snoezelen miestnosť na iné aktivity, porady alebo stretnutia? Napríklad besedy, prednášky, pracovné porady, supervízie a pod.?

R. Mali sme tam medzinárodnú konferenciu k snoezelenu a tiež metodické združenia aj porady.